

LUNDS
UNIVERSITET

Rättssociologiska enheten

Vem gungar vaggan om synen på abort?

En rättssociologisk studie om synen på abort genom religion och lagstiftning.

Examensarbete för mastersexamen VT2013

Handledare: Måns Svensson

Examinator: Karsten Åström

Författare: Kerstin Altin

Abstract

Abortion has long existed in our society and in our history. It has long been prohibited and it has been legal in Sweden since 1934 under the circumstances that the mother's life was threatened. It took until 1975 to become legal under all circumstances until pregnancy week eighteen. Even if abortion today has been long legal there still exists a stigma around it.

My purpose with this study is to learn about people's attitudes around abortion and how the religions relate to abortion and social norms. By conducting 200 questionnaires and 5 interviews I have been able to explore the social norms around the law of abortion. The results of my study showed that people in general are very positive towards abortion and that religion is not that positive. The study also revealed that the opinions of abortion are coming from our education and our upbringing, which shows that religious rules and beliefs are only for those who see themselves as religious. The abortion law itself does not relate much at all to both religion and social norms, except for the fact that they all agree on that the choice of abortion are always the woman.

Keywords: Abortion, religion, social norms, social constructionism and legal pluralism

Innehållsförteckning

1. Inledning	s5
1.1 Syfte och frågeställningar	s6
1.2 Den rättssociologiska relevansen	s7
1.3 Tidigare forskning	s8
1.4 Disposition	s10
2. Teori	s11
2.1 Rättpluralism	s11
2.2 Normteori	s13
2.3 Socialkonstruktionism	s16
3. Metod	s19
3.1 Intervju	s19
3.2 Enkät	s23
3.3 Juridiskt material	s25
3.4 Sekundärt material	s26
3.5 Validitet, Tillvägagångssätt, Forskarens roll	s26
3.6 Etiska överväganden	s28
4. Resultat	s30
4.1 Abortlag	s30
4.2 Proposition	s31
4.3 Intervjuer	s32
4.4 Enkät	s52
5. Analys	s58
6. Sammanfattning och slutsatser	s68

6.1 Förslag till vidare forskning	s70
7. Referenser	s71
8. Bilagor	s75
Bilaga 1 Intervjumall	s75
Bilaga 2 Enkätmall	s76

1 Inledning

I Stockholm 1934 åtalades Ivar Olofsson för att ha utfört flertalet aborter under 1930-talet, en tid då abort var olagligt. Han åtalades tillsammans med 175 kvinnor som vänt sig till honom för att av någon anledning avsluta sin graviditet. Abort var under den här tiden i Sverige strängt förbjudet och Olofsson dömdes till fängelse i tre och ett halvt år. Kvinnorna dömdes till villkorlig dom i en månad. De kvinnor som vände sig till Olofsson var yrkesarbetande kvinnor i övre medelklassen, flertalet var gifta eller hade stadigt sällskap och var mellan tjugo och trettiofem år gamla. Under 1930-talet hade abort blivit en politisk fråga i den offentliga debatten och kvinnor hade börjat kräva att abort skulle tillåtas av sociala skäl; för att de ville arbeta, ha en mindre familj eller inga barn alls (Lennerhed 2008). Dagens abortlagstiftning från 1974 ger kvinnan rätt till att göra abort fram till den artonde veckan oavsett anledning.

En abort innebär att en graviditet upphör eller avbryts och att fostret är dött vid framfödandet. Den framkallade aborten innebär att man genom olika metoder ser till att fostret stöts ut även om det är fullt friskt, detta genom kirurgisk metod eller medicinsk metod (Helström 2009, s10-11). I flera av världens länder finns det strikta lagar kring abort och i många länder finns det inte medel nog för att genomföra en säker abort vilket leder till att flera kvinnor mister livet (Fawcus 2008, s533-534). Studier har visat att cirka 80 000 kvinnor avlider varje år på grund av osäkra aborter (Shahbazi 2012 s1247).

Sverige har sedan reformationen tillhört den lutherska kyrkan och majoriteten av den svenska befolkningen har varit och är medlemmar (Pettersson, 2011, s119). År 2000 bestämdes det att Svenska kyrkan inte länge skulle ses som Sveriges statskyrka för att skapa en mer rättvis position för alla trossamfund och för att göra den svenska staten religiöst neutral. Det finns dock de som hävdar att den svenska staten inte är strikt neutral i förhållande till religion då man menar att Svenska kyrkan anses ha en

speciell funktion för svenska medborgare och samhället i stort även om majoriteten inte besöker kyrkan eller anser sig tro på Gud (Pettersson, 2011, s120, s131-132, Olsen, 1975, s49). 2010 tillhörde cirka 70% av Sveriges befolkning Svenska kyrkan, 5% tillhör andra kristna protestantiska samfund, 2% tillhör de katolska och ortodoxa samfunden och 2% tillhör övriga religioner där islam representerar det samfund med flest medlemmar (Pettersson, 2011, s119).

Synen på abort runt om i världen skiljer sig avsevärt, det är en syn som har en både politiskt, kulturell och religiös laddning. Flera länder vägrar att göra abort laglig och på FN:s konferens om befolkning och utveckling 1994 i Kairo kunde man endast enas om att i de länder där abort är lagligt skall det utföras med säkra metoder och medel för att minimera hotet mot den allmänna folkhälsan. Ofta beror begränsningen på tillgängligheten av attityder, religion och prioriteringar i landets hälsosystem (SOU 2005:90, s64-68).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet i denna uppsats är att bidra till teoriutvecklingen kring normer om abort men även till att öka förståelsen kring hur abortlagstiftningen och lagen förhåller sig till/överensstämmer med samhällsutvecklingen (med fokus på religion och sociala normer). Genom att besvara de frågeställningar jag ställt upp hoppas jag kunna bidra till en större förståelse av abortlagstiftningen i kontext med religion och sociala normer.

Forskningsfrågor:

1. Hur överensstämmer abortlagstiftningen med olika religiösa etiska principer?¹

¹ Religiösa etiska principer utifrån religionerna Kristendom, Judendom, Islam, Hinduism och Buddhism

2. I vilken utsträckning överensstämmer abortlagstiftningen med sociala normer i samhället?
3. I vilken utsträckning överensstämmer religiösa etiska principer med sociala normer avseende abort i samhället?
4. I vilken utsträckning bidrar rätten och religionen till sociala förväntningar avseende abort?

1.2 Den rättssociologiska relevansen

Rättssociologi fokuserar på frågor kring relationer och interaktioner mellan lag, samhälle och beteende, vilket tenderar att omfatta flera dimensioner av normerna. Normbegreppet är avgörande när man försöker förstå relationen mellan lag och samhälle (Svensson 2012). Att se på religion och dess inverkan på synen på abort och abortlagstiftningen, handlar i stor grad om att se till de sociala normer som finns kring det.

Normerna i samhället har en stor inverkan på människans vardagsliv. Eugen Ehrlich (1862-1922), skrev att lagen är regeln för människans beteende och uppförande ("*the law is the rule of human conduct*") (Ehrlich, 2002, s10). Men han syftar inte på den straffrättsliga lagen utan på "living law". Denna lag reglerar och dominerar livet och har sitt ursprung inte bara i rättsliga dokument utan framförallt i livserfarenheter, vanor etc. Dessa regler är mer kraftfulla än de rättsliga (Ehrlich, 2002, s5, s12, s23, s493). Roscoe Pound (1870-1964) var som Ehrlich inne på samma spår då han under en föreläsning myntade begreppet "Law in Action and Law in Books". Med detta begrepp menar Pound att det finns två lagar i samhället. Den första är den lagbokförda (Law in Books) och den andra är den lag som domstolarna arbetar och dömer efter (Law in Action). Pound menar att lagen bör vara en variabel då samhället

i perioder inte överensstämmer med lagen vilket kan skapa problem och konflikter (Pound, 1910, s12-22).

I exemplet som tas upp i denna uppsats, hur abortlagstiftningen överensstämmer med sociala normer, religiösa etiska principer och hur dessa bidrar till de sociala förväntningarna avseende abort är det viktigt att se hur de kan höra samman alternativt att de kan vara helt skilda från varandra. I mycket av det som tidigare skrivits om abort och normer så har man valt att fokusera på situationen från ett sociologiskt och psykologiskt perspektiv. Abort har diskuterats i samband med religion men den debatten har handlat om hur de olika religionerna ser på abort. Genom att se situationen från ett rättsociologiskt perspektiv kan man få en förståelse hur religion, normer och lag kan ha format varandra och hur det format hur vi som medlemmar i samhället anser att man skall agera när det handlar om abort.

1.3 Tidigare Forskning

Under 1900- och 2000-talet har en hel del skrivits om rättsociologi, sambandet mellan lag och normer etc. (se Ehrlich 2011, Pound 1910, Mathiesen 2005, Hechter, Opp 2005, Weber 1983, Kelsen 1967, Deflem 2008, Edling, Elwin 1976, Renner 1976, Hydén 2002, Baier, Svensson 2009, Svensson 2012). Alla har inom sitt område utvecklat både rättsociologi, normer och lagarnas betydelse för samhället.

Forskning om synen på abort inom religioner har handlat mest om att kartlägga de olika religionernas syn på abort genom olika skrifter men även hur människor inom religionerna tillämpar dessa regler och om de verkligen lever efter dem (se, Stephens, Jordens, Kerridge, Anheny 2010, Hessini 2007, Nadler, 2006, Adamczyk 2007).

En artikel med stort intresse för min studie, av Alison Norris, Daniella Bessett, Julia R. Steinberg, Megal L. Kavanaugh, Silvia De Zorda och Davida Becket (2011), tar

upp stigmatisering kring genomförandet av en abort. De skriver att det inte är helt okänt att många kvinnor upplever ett stigma efter att de genomgått en abort. Forskning kring just detta har visat att stigmatiseringen har sin grund i att en kvinna som väljer att genomgå en abort utmanar kvinnosynen kring moderskap och sexuell renlighet. En stigmatisering är en kontextuell, dynamisk social process som är relaterad till en individs kränkning av sociala förväntningar och själva stigma är ett (negativt) attribut som ges till den individ som kränkt de sociala förväntningarna. Ett stigma relaterat till abort kan vara: *"a negative attribute ascribed to women who seek to terminate a pregnancy that marks them, internally or externally, as inferior to ideals of womanhood"* (Norris, Besset, Steinberg, Kavanaugh, Zordo, Becker 2011, s50).

Ett stigma relaterat till abort ses ofta som ett dolt stigma, det är okänt för andra om det inte blir avslöjat. Även om många kvinnor inte upplever detta stigma är det många som upplever att genomförandet av en abort är något man förväntas vara tyst om. Ett stigma som detta varierar inte helt oväntat av individuella karaktärsdrag som baseras på religiös trosuppfattning, kulturella värderingar och ekonomisk status. Graden av stigmatiseringen kan enligt flera kvinnor mildras då författarna menar att vissa aborter anses vara "bra". Ett exempel på en "bra" abort kan vara om fostret visar sig lida av allvarliga kromosomfel eller om graviditeten är ett resultat av våldtäkt eller incest. En "dålig" abort kan exempelvis vara en självisk handling, att man kvinnan värderar sig själv mer än barnet eller om det inte är kvinnans första abort, utan är resultatet av oskyddat, oansvarigt sexliv. Anledningen till att detta stigma kring abort existerar kan vara på grund av den idealbild av kvinnor som finns men även att den nya teknologin har gjort det möjligt att ta bilder på foster som visar att de ser ut som en minimänniska och därav försöka framkalla en bild av en kvinna som genomgår en abort som en mördare (Norris, Besset, Steinberg, Kavanaugh, Zordo, Becker 2011, s21-35)

1.4 Disposition

Uppsatsen är indelad i tre delar. Den första delen, kapitel ett innehåller syfte och frågeställningar, den rättssociologiska relevansen samt den tidigare forskningen. Andra delen inleds med kapitel två där de teoretiska utgångspunkterna redovisas. Därefter redovisas min metod. I sista och tredje delen, kapitel fyra och fem redovisas analysen, diskussion och slutsatser.

2. Teori

I följande avsnitt kommer de teoretiska utgångspunkterna som använts i analysen att presenteras. Dessa kommer att kunna ge mig en möjlighet till att se på min undersökning på ett övergripande plan, utifrån samhället, men även genom ett perspektiv som tar sin utgångspunkt i människans vardag.

Dessa teoretiska inriktningar kan tillsammans tillföra en bild av hur samhället ser ut och hur det är uppbyggt. Tillsammans kan de även ge ett perspektiv på hur människor resonerar kring vissa beslutstaganden och varför de resonerar på det viset. Det är därför jag valt att sammanföra dessa teoretiska perspektiv senare i analysen då de tillsammans kan ge en bättre bild av det jag söker samt svara på forskningsfrågorna på ett djupare plan.

2.1 Rättspluralism

Det finns flera sätt att definiera rättspluralism på men en generell definition av rättspluralism är existensen av flera system av rättsligt engagemang inom de tillåtna gränserna alternativt i ett socialt fält (Griffiths 1986, s9, Merry 1988, s870).

Alternativt att rättspluralism refererar till flera faktiska normativa regelsystem som kan vara både igenkända och icke igenkända av statens lagsystem (Cane, Evans, Robinson 2008, s73-74).

De tidigaste studierna som påmint om rättspluralism gjordes av teologer och jurister som intresserade sig för skillnaderna mellan kyrkan och staten. Under kolonialtiden intresserade man sig även av det fenomen att man använde både sig av europeiskt lagsystem och det tidigare lokala lagsystemet. Även relationen mellan normer och informell lag har intresserat forskare som fokuserat på hur man reglerar beteenden. (Berham 2009, s226-227)

Rättspluralism ger ett alternativt redskap till att identifiera hybrida lagsystem där flera normativa system existerar i samma sociala fält (Berham 2009, s226). Grunden ligger i att existerande grupper i samhället lever efter egna normer, specifika för den egna gruppen. Vanliga existerande grupper kan utgå från politisk uppfattning, härkomst, religiös tillhörighet, men även chat-grupper på internet och olika organisationer. En viktig sak att nämna är att alla fenomen som är relaterade till lag och rätten inte behöver ha sin grund i någon form av myndighet (Berham 2009, s227).

Idén kring rättspluralism är att bryta idén om vad lagen faktiskt är och se den som en normativ hierarkiskt ordning som är beroende av makten från staten samt illusionen att den rättsliga världen uppfattas som den krävs göra. Rättspluralism är fakta men även ett attribut av en specifik social grupp och inte namnet på en lära, teori eller ideologi och inte heller en egenskap hos lagen eller ett rättsystem (Griffiths 1986, s4-5, s12). Rättspluralism handlar om att det finns mer än en ”lag” närvarande vilket är fallet i alla samhällen då det alltid finns mer än ett rättsligt system (Griffiths 1986, s16). För att klarlägga det ännu mer menar man att varje funktionell subgrupp har sitt egna rättsystem och vad som faller in under ramen för en subgrupp kan vara familj, människor med samma härkomst, politiska förbund som är delar av ett integrerade homogent samhälle, grupper som helt enkelt är hierarkiskt rankade och i huvudsak har lika regler och förfaranden. Själva rättsystemet i sig kan definieras som system av domstolar och domare som stöds av lagen men även icke-rättsliga former av normativ ordning (Merry 1988, s870).

Ett rättsystem är pluralistiskt i den juridiska meningen när de olika subgrupperna med exempelvis olika etnicitet, religion eller nationalitet med sina egna rättsystem är beroende av statens rättsystem och detta i sig kan leda till stora problem då man måste lösa en subgrupps rättsproblem som kanske inte överensstämmer med statens (Merry 1988, s871).

“Legal pluralism is, it follows, a necessary concomitant of cultural, social or structural pluralism. Description of a situation of legal pluralism consists of a description of the various corporate groups, of their internal regulatory activity, and of their external corporate relationships with each other” (Griffiths 1986, s20)

Många av de karaktärsdrag som går att finna i rättspluralismen finns att hämta i Eugen Ehrlich's "living law". Ehrlich menar att den lag som dominerar lagen i sig inte alltid finns att hitta i rättsliga påståenden. En beskrivande uppfattning av lagen måste handskas mer med beteenderegler i samhället än med regler för beslut eftersom den faktiska användningen av regler är mer central för rätten än i sin roll i tvister. Däremot är idén om en social grupp och begreppet beteenderegler oskiljaktiga från varandra (Ehrlich, 2002, s493, Griffiths 1986, s26).

2.2 Normteori

En norm kan framträda som en vana, en roll, en identitet, ett handlingsmönster eller som en form av förväntning av något slag. En vanlig syn att se på en norm är att se det som en regel men normer fungerar inte som enskilda regler utan är en del av hierarkiskt ordnade system. Normer definierar meningen med ett socialt medlemskap och normerna är centrala för vilket fungerade system som helst (Hechter, Opp 2001, s3-4, Hydén 2002, s99, Therbom 2002, s870).

Enligt Jack J Gibbs är normer svåra att både definiera och klassificera. Han menar att den allmänna synen på en norm innefattar tre olika attribut. Det första och enligt Gibbs det mest framträdande kännetecknet hos en norm är en samlad utvärdering av beteenden i termer av vad som borde vara, exempelvis hur man bör agera eller bör inte agera. Det andra attributet är kollektiva förväntningar som hänvisar till förutsägelser om hur personer kommer att göra och det tredje och sista attributet är

särskilda reaktioner på ett beteende men även försök att tillämpa sanktioner eller på annat vis framkalla ett visst typ av beteende (Gibbs, 1965, s589-590).

Normer kan delas in i flera olika typer. Matthias Baier och Måns Svensson (2009, s42) definierar normer genom tre olika varianter:

- Som meningsskapande system som tillhandahåller ramar genom vilka individer tolkar givna situationer.
- Som handlingsmönster som framförallt för spelteoretiker är användbara då man vill förklara olika former av samarbeten.
- Som handlingsanvisningar som syftar till att reglera beteenden och kan även i vissa fall klassas som förväntningar.

Göran Therborn (2002, s870) definierar normer genom ett flertal typer som vissa berör olika delar av socialt handlande. Det finns de konstituerande och uppbyggande normerna som hanterar exempelvis spelregler men även regler för korrekt och lämpligt handlande. Det finns de normer som är regulativa och reglerande som berör förväntat uppförande bland annat i familjeroller. Andra normer kan vara distributiva och fördelade som hanterar hur belöningar, kostnader och risker skall fördelas i ett system.

En stor del av de typer av normer som existerar är de samhälliga normerna. En av dessa är de typer av normer som reglerar beteenden. En av dem är konstruktiva normer som anger hur en interaktion skall gå till i en viss situation men kan likaväl handla om hur regler för ett fotbollsspel etc. Det finns även kompetensnormer som anger vem eller vilka som skall fatta ett visst beslut eller utföra vissa handlingar. Dessa handlingsnormer är vad jurister kallar för pliktnormer påminner men skillnaden är om normen är resultatnriktad eller inte vilket man ser olika på inom sociologin och filosofin (Baier, Svensson 2009, s83-84). De beskrivande normerna formuleras inte med en modal operator utan det framgår istället implicit som till exempel någon beskriver att ”så här gör vi här” på en arbetsplats eller till exempel i

en familj. Föreskrivande normer säger däremot att ”så här skall du göra” eller ”du bör” eller du ”måste” (Baier, Svensson, 2009, s84). De moraliska normerna handlar om anvisande handlingar som är direkta mot andra människor och har en stor betydelse för vårt samhälle då dessa berör vårt direkta förhållande till andra människor. Exempel på moraliska normer och anvisningar är ”du skall inte döda” eller ”du skall inte stjäla”. Sociala normer däremot riktar sig endast indirekt mot andra människor, exempel kan vara klädkoder och etikett som beskriver mot sociala sammanhang, vilka vi är, vilka grupper vi tillhör. Dessa normer har en stor betydelse för vår sociala sammanhållning (Baier, Svensson 2009, s85).

Normernas funktion i samhället kan se olika ut beroende på vilken sorts norm man ser på. En vanlig funktion av en norm är ofta att uppnå en form av social ordning men även social förändring och för att förklara social handling och social förändring. Detta hör samman med sanktionen som är kopplad till normen. Just själva sanktionen fungerar som en form av straff mot den eller dem som bryter mot normen vilket kan ta olika skepnader som exempelvis utfrysning (Hechter, Opp 2001, s3-4). Detta straff kan te sig annorlunda utifrån vilken status normen har i samhället och en norm som anses vara stark i flera av samhällets skikt kan vara mer framgångsrik i sin sanktion. En annan viktig funktion är att normen skall reducera komplexitet. Istället för att själv lära sig hur man skall hantera en okänd situation kan man vända sig till normerna som hänvisar en, de ger oss en uppfattning om vad vi ska tänka och tycka om vissa människor och situationer. Först när man upplevt en situation tillräckligt många gånger kan man göra ändringar som inte ser ut som normer, för att nå ett snabbare eller bättre resultat (Baier, Svensson 2009, s176-177).

Som skrivet innan så anger normer hur vi skall bete oss i olika situationer även då inkluderat klädkoder, etikett och uppförande. Denna funktion kan kallas integrerande vilket medför att genom att vi klär oss på ett visst sätt och uppträder på ett sätt så skapas en samhörighetskänsla. Här kan även själva sanktionen fungera som integrerande. Genom ett normbrott kommer sanktionen och kan på så sätt stärka

gruppen genom att visa en enad front att ”så här skall det vara, inte så som du är”. Detta kan även vara en negativ sak, då man genom detta kan stänga ute en mindre grupp med avvikande attribut (Baier, Svensson 2009, s180-182).

”Normer utgör individens uppfattning avseende omgivningens förväntningar på det egna beteendet relaterar till det faktum att normerna är knutna till situerat kognitiva processer. Normens kognitiva dimension ger normen möjlighet att påverka enskilda individer i deras beslutssituationer och i förlängningen är det den situerade kognitionen som gör att normer förmår att påverka strukturer i samhället.”(Svensson 2008, s188)

Viktigt att tillägga är det att normer ses på och tolkas olika av olika människor beroende på vart i samhället man befinner sig och straffet att bryta mot en norm kan därför vara mer eller mindre allvarligt (Hechter, Opp 2001, s25).

2.3 Socialkonstruktionism

Termen kunskapssociologin härstammar från Tyskland och växte fram under 1920-talet och präglades starkt av Max Scheler (1874-1928). Scheler menade att *”mänsklig kunskap är given i samhället som ett a priori för individuell erfarenhet och ger denna ordning och innebörd.”* (Berger, Luckmann 2003, s17) Kunskapssociologin har sin grund i Karl Marx (1818-1883), - att människans medvetande bestäms av hennes samhälleliga vara. Marx intresserade sig för det mänskliga tänkandet och hur det är grundat på mänsklig aktivitet samt de sociala relationer som det kan ge upphov till (Berger, Luckmann 2003, s13-17). Kunskapssociologin förhåller sig främst till att ”syssla” med vad människor ”vet” och vad som är ”verklighet” i det vardagsliv de lever. Det som står i centrum är främst common sense-kunskap. Man menar att denna kunskap ligger till grund för den väv av betydelse som inget samhälle skulle kunna

existera utan (Berger, Luckmann 2003, s24-25). Inom kunskapssociologin ser man verkligheten som en verklighet tolkad av människor och den anses vara subjektivt meningsfull för människan som en värld med inre sammanhang. Vardagsvärlden tas för given av dess medlemmar och denna värld har sitt ursprung i deras egna tankar och handlingar och på så sätt vidmakthålls som verklig (Berger, Luckmann 2003, s31). Vår kunskap emellan människor är konstruerad och därför är det vi ser som sanning varierande beroende på historia och kultur och hur vår förståelse av världen ser ut (Barr 2003, s4-5).

Inom socialkonstruktionismen anser man att människan lever efter kategorier som inte alltid nödvändigtvis består av verkliga uppdelningar. Dessa kategorier finns för att vi skall kunna förstå världen och dessa koncept och kategorier är historiskt och kulturellt specifika. Hur vi förstår och tolkar saker och händelser är beroende på var i världen vi befinner oss och när (Barr 2003, s3-4). Vidare säger man att människan har en natur men att det finns en större mening i att säga att människan skapar sin egen natur eller rättare sagt hon skapar sig själv. På så vis menar man även att samhällsordningen är en mänsklig produkt som kontinuerligt är skapande (Berger, Luckmann 2003, s65). Även religionen kan ses som en typ av samhällsordning som är skapad av människan (Hermans et al 2002, s219).

Mänsklig aktivitet är i sig alltid utsatt för att bli vanemässig vilket även inkluderar icke-social aktivitet. Dessa vanemässiga handlingar innehåller en meningsfullhet och fortsätter att vara det även om de införlivas som rutiner i en persons kunskapsförråd och medför att antalet alternativ att lösa ett problem eller möta en situation lättare även om det kan finnas hundra andra sätt. Detta leder även till att människan inte längre måste lägga tid på att lösa problem och definiera situationer varje gång det inträffar (Berger, Luckmann 2003, s69, s70-79, s82-83, s99). Religionen kan ses som en ordning som ger klarhet i ett skenbart/synligt kaos genom att presentera symboliska övertygelser som ses som statsaffärer (Hermans et al 2002, s219). Denna process är en del av all institutionalisering och uppträder överallt där det förekommer

ömsesidig typifiering av vanemässiga handlingar. Institutionerna postulerar inte bara handlingar utan kontrollerar även genom själva sin existens det mänskliga handlandet genom att uppställa definierade handlingsmönster i en enda riktning trots att det rent teoretiskt kan finnas andra alternativ. Precis som språket sprids den institutionella världen genom föräldrar och även om den kan framträda som en objektiv verklighet är den en konstruerad objektivitet som är producerad av människor. Anledningen till att man upplever det så kan bero på att människan saknar minnen om dess historia då det inte finns i hennes biografiska minnen och lärt sig av föräldrar att "så här är det". Det kan dock uppstå situationer där en ny generation har problem med att foga sig efter den institutionella ordningen då man måste "lära dem att uppföra sig" och detta sker genom sanktioner. Ju effektivare en institutionalisering är ju mindre behöver man använda sig av tvångsåtgärder (Berger, Luckmann 2003, s69,s70-79, s82-83, s99).

Legitimeringens roll är i början av institutionaliseringen väldigt liten och det är först när den institutionella ordningens objektiviseringar skall överföras till en ny generation det kan bli problem. Vid denna tidpunkt har den historiska och biografiska enheten brutits då minnet inte längre finns kvar och för att kunna återställa de nödvändiga förklaringar som i detta fall kommer från legitimeringen. Legitimeringen skall förklara den institutionella ordningen genom att tillskriva dess objektiviserade betydelse kognitiv giltighet och legitimeringen rättfärdigar den institutionella ordningen genom att ge dess praktiska imperativ normativ värdighet. Legitimeringen ses som kunskap och inte bara värderingar och utan kunskapen fungerar som någon slags förklaring - den säger varför individen bör utföra en handling och inte en annan men även varför saker och ting är som de är. Den hänvisar även till exempelvis vad som ska klassas som "rätt död" (Berger, Luckmann 2003, s112-113, s121). "*Man gör inte saker för att de fungerar, utan därför att det är rätt.*" (Berger, Luckmann 2003, s138)

3. Metod

Utifrån forskningsfrågorna och de teoretiska perspektiven har valet av metod fallit på intervju, enkät och juridisk metod. Eftersom de teoretiska perspektiven är inriktade på hur människor resonerar och hur samhället är uppbyggt så passar metoden då det kommer ge mig de beståndsdelar jag behöver för att kunna utnyttja teorierna i analysen samt för att kunna svara på mina forskningsfrågor.

Jag började mitt arbete med att göra en sökning via Lunds Universitets sökmotor, Summon för att kunna få en så stor överblick som möjligt över det som tidigare skrivit om abort, religion och normer. Detta material skulle även användas till den tidigare forskningen. Efter detta formulerade jag mitt syfte samt mina frågeställningar och utefter dessa valde jag min empiri och metod. Därefter började jag med att ta kontakt med de personer som skulle delta i min undersökning genom intervju och även bygga upp den enkät som skulle användas för undersökningen av allmänhetens åsikter kring abort. Efter insamlingen av empirin sammanställdes den och analyserades genom de valda metoderna som presenteras nedanför.

Genom att använda mig av flera metoder anser jag kunnat få en så bred empiri som möjligt för att kunna svara på frågeställningarna. Genom de olika metoderna kommer jag kunna se normer genom olika dimensioner och därigenom förstå den relation mellan lag och samhälle i kontext med religion.

3.1 Intervju

Intervjuer används som informationskälla när man vill ha mer djupgående och detaljerad data när man vill producera data som baseras på personers prioriteringar, åsikter och idéer. Att använda sig av intervjuer som metod har de fördelar att man

som insamlare av data kan vara flexibel och anpassa sig efter insamlingens gång vilket i detta fall jag var tvungen att vara (Denscombe 2000, s132-133).

De olika typerna av intervjuer som finns är anpassade efter vilken typ av data man vill ha från informanten och hur mycket man själv vill styra intervjun. I denna uppsats har jag använt mig av semistrukturerade intervjuer i fyra av de fem intervjutillfällerna samt en gruppintervju vid den femte..

Vid en semistrukturerad intervju använder man sig av en färdig lista med ämnen och frågor som man vill skall besvaras. Men samtidigt är man som intervjuare beredd på att vara flexibel och låta den som intervjuas utveckla sina idéer och gå djupare in på de ämnen som han eller hon önskar att utveckla. Denna typ av intervju anses ofta vara personlig och vanlig att använda sig av då den anses vara relativt lätt att arrangera och lätt att kontrollera då man förhåller sig till en person och dennes åsikter och idéer (Denscombe 2000, s135-136).

Vid en gruppintervju intervjuar man fler än en informant och ofta formar sig intervjun som en diskussion mellan informanterna. Vid en gruppintervju är det svårare att få svar från de enskilda personerna men kan å andra sidan avslöja konsensusuppfattningar och ge fylligare svar genom att deltagarna tar del av varandras synpunkter. Men samtidigt kan man gå miste om svar då vissa deltagare kan ta mer plats än andra. En annan vanlig negativ effekt av gruppintervjuer är att deltagarna ofta håller sig till sådana åsikter som är accepterade inom gruppen och att avvikande svar kan hållas tillbaka eller helt saknas (Denscombe 2000, s136-137).

Jag utnyttjade mig av en intervjumall vid varje intervju för att få svar på samma frågor vid samtliga intervjuer men även för att själv komma ihåg vilka frågor jag vill ha svar på och för att inte låta intervjun gå emot en riktning jag inte önskar. Mallen utformades enligt ett semistrukturerat vis så att jag skulle kunna få svar på det jag behövde men även gav informanten möjlighet att utveckla sina svar samt ge mig en

möjlighet till att gå djupare in på vissa områden om informanten ger mig möjlighet. Intervjumallen presenteras som helhet i bilaga 1.

Vid genomförandet av en intervju kan det vara till fördel att på något sätt dokumentera intervjun. Vanligast är att man för fältanteckningar eller använder sig av en bandinspelning beroende på situationen. I mitt fall använde jag mig av båda metoderna. I två av fallen hade jag möjlighet till att spela in intervjun och i två andra fall hade inte den möjligheten då intervjun skedde på telefon så anteckningar fick i dessa fall göras. I det sista fallet, gruppintervjun bedömde jag att inget av alternativen var passande och fick därför direkt efter intervjun göra anteckningar. Samtliga av dessa metoder har nackdelar och fördelar. Fördelen med bandinspelningar är att man får en permanent och fullständig dokumentation av det som sägs under intervjun men samtidigt så missar man de icke verbala kommunikationen och andra kontextuella faktorer. Samtidigt kan även informanten hämmas av att samtalet spelas in och på sätt hållas tillbaka. Vid fältanteckningar kan detta lösas och samtidigt får intervjuaren en permanent dokumentation. Svagheten med denna metod är att man kan missa att anteckna vad informanten säger och även senare feltolka anteckningarna. Detta kan undvikas att när man sammanställt intervjun låta informanten ta del av den och godkänna att det man tolkat överensstämmer med det som sagts under intervjun. Detta alternativ gav jag till samtliga informanter. Vid gruppintervjun då inga anteckningar gjordes sätts stor press på intervjuaren att memorera det som sägs och det som händer runt omkring vilket är den största nackdelen med denna typ av metod. Men å andra sidan kan detta leda till att informanterna känner sig mer avslappnad och inte noterar vad intervjuaren anser viktigt och istället pratar på. Av egen erfarenhet vet jag att anteckningar och bandinspelare tar mycket fokus av informanten/informanterna. Ett vanligt scenario är att precis efter man stängt av bandinspelaren så kommer informanten med sina åsikter om ämnet på ett helt annat sätt som man gärna hade önskat ha tidigare (Denscombe 2000, s144-145).

En annan viktig faktor vid intervjuer är platsen för intervjun. Platsen kan avgöra huruvida informanten trivs och är bekväm vilket kan påverka intervjun (Denscombe 2000, s143). I mitt fall lät jag de informanter jag hade möjlighet att träffa själva välja plats. Vid två av tillfällena träffade jag dem i deras egna lokaler och den tredje träffade jag på ett bibliotek.

Urvalet av informanter valdes medvetet efter vad de hade att bidra med. Då jag sökte informanter som inte bara kunde visa mig hur deras syn på abort ser ut utan även dela med sig av de erfarenheter de har om abort inom deras religion var mitt urval begränsat. Därför använde jag mig av den så kallade snöbollseffekten vilket innebär att urvalet bestäms genom en process där man blir hänvisad till någon genom en annan person. I mitt fall skickade jag ut en önskan om intervju till de berörda religionernas församling och genom dem hänvisade till informanten. Fördelen med detta urval är att man närmar sig människor som anses ha goda grunder att vara avgörande för undersökningen och på så sätt få ett större fokus på den aktuella undersökningsfrågan (Denscombe 2000, s23-24).

Efter intervjuerna gjorts och sammanfattats eller transkriberats analyserades dem genom en innehållsanalys. En innehållsanalys har fördelen att den kan möjliggöra en kvantifiering av en text. En innehållsanalys innebär att man analyserar innehållet av en text, ljud eller en bild. I en innehållsanalys bryter man ner en text i mindre delar och utarbetar relevanta kategorier för analysen av data för att sedan koda enheterna i överensstämmelse med kategorierna. Sedan följer en summering av förekomsten av dessa enheter och slutligen analyserar man texten beträffande enheternas frekvens och deras förhållande till andra enheter som förekommer i texten (Denscombe 2000, s159, s199-200). Kategorierna valdes före analysen för att se om de dyker upp. Detta för att jag vill påvisa om de dyker upp eller inte och på så sätt kunna dra slutsatser utefter det.

I detta fall använde jag mig av följande kategorier:

- Negativ eller positiv inställning till abort
- Hur informantens syn på graviditet ser ut
- Vad som kan göra en abort accepterad om man har en negativ inställning till abort
- Vad som kan göra en abort icke accepterad om man har en positiv inställning till abort
- Vilka råd informanten skulle ge till en kvinna som är gravid och är osäker kring om hon skall fullfölja graviditeten, för eller emot abort
- Huruvida informanten anser att det existerar någon form av skam kring abort

3.2 Enkät

En enkät eller ett frågeformulär används när man är intresserad av data som berör åsikter, attityder, synpunkter, övertygelser, preferenser etc. och när man söker detta från ett stort antal personer. En enkät ger fördelen, förutom möjligheten att nå till många, även en stor svarsfrekvens för en låg kostnad (Denscombe 2000, s107-108).

När man väljer att använda sig av en enkät finns det flera saker man skall ta hänsyn till. En enkät kan bestå av öppna och fasta svarsalternativ. Öppna svarsalternativ betyder att respondenten själv formulerar svaret till en fråga. Svaret är ofta kort men ger ofta en återspeglning av komplexiteten i respondentens synpunkter genom sina egna ord. Nackdelen med öppna svarsalternativ är att det sätter en press på respondenten men även för forskaren som kommer få anstränga sig för att analysera svaren. Fasta svaralternativ innebär att respondenten endast har möjlighet att svara genom de svarsalternativ som forskaren i förväg satt upp, exempelvis ”ja” eller ”nej”. Fördelen med fasta svarsalternativ är att man enkelt får information av enhetlig längd och i en form som enkelt kan kvantifieras och jämföras. Nackdelen med fasta svarsalternativ är om det svar respondenten vill ge inte finns med och på så sätt välja

att inte svara på frågan. I enkäten för denna uppsats valde jag att huvudsakligen utgå från fasta svarsalternativ. En av anledningarna till det berodde på att flera av frågorna lämpade sig för fasta svaralternativ och långa svar var inget som upplevdes aktuellt. En annan anledning var även att just kunna göra en enkel kodning av resultatet (Denscombe 2000, s122-123).

Eftersom enkäten är frivillig att delta i bör man vara noggrann med frågorna. Det är viktigt att frågorna i sig även är okomplicerade och lätta för respondenten att förstå och svara på. Frågorna skall inte heller vara ledande eller på något sätt irrelevanta för forskningen. En enkät behöver inte vara anonym men det uppskattas ofta av respondenterna. Eftersom enkäten i detta fall berörde frågor som för många kan vara ytterst personliga så var enkäten helt anonym och dessutom inget tvång att svara på alla frågor.

En fördel är även att innan man utför undersökningen testat sin enkät på en testgrupp. Enkla misstag som felformuleringar och missförstånd kan då lätt rättas till. I mitt fall använde jag mig av en testgrupp på fem personer och detta test visade tydliga felformuleringar och oklarheter som enkelt kunde rättas till. Jag testade enkäten ännu en gång på en ny testgrupp, även denna på fem personer och denna gång fanns det inga oklarheter. Trots detta så uppstod det en del bortfall, främst kring frågan om födelseår. Det är svårt att konstatera om det berodde på oklarheter, layout eller om det kunde bero på att respondenterna valde att helt enkelt inte svara.

Urvalet gjordes genom ett proportionellt stratifierat urval vilket innebär att man själv som forskare väljer ut de som anses passande för att delta i enkäten. I detta fall handlade det om att fråga dem som fanns till hands (Denscombe 2000, s20-21). För att kunna få så brett urval som möjligt valde jag platser där jag antog kunde finna så olika människor som möjligt. De platser jag valde att använda mig av var köpcentret Nova Lund, Lunds Stadsbibliotek och Café Athen, Lund.

Analysen av enkäten gjordes i *Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)*, ett analysprogram för kvantitativ data. Genom SPSS kan man enkelt koda in resultatet från enkäten och genom programmet ta fram resultat genom att använda sig av en eller flera variabler. Genom SPSS kan man enkelt få fram resultat och enkelt se huruvida resultatet är signifikant och vilka förhållanden som finns mellan variablerna genom en stor variation av statistiska test. Som instruktionsbok har jag utgått från *Statistisk verktyglåda – Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder* av Göran Djurfeldt, Rolf Larsson och Ola Stjärnhagen.

De tester som jag har använt mig av för att visa resultatet och påvisa olika förhållanden är univariat, bivariat samt t-test av egenskapade index. Univariat analys innebär att man analyserar variationen och andra egenskaper hos en variabel såsom variablernas fördelning, centraltendens och spridning. Bivariat analys innebär att man kombinerar minst två variabler för att undersöka deras samband och om detta samband är slumpmässigt eller inte. När man använder sig av t-test innebär det att man undersöker skillnader mellan medelvärden. För att analysera ett index lämpar sig ett t-test bra. Ett index är en summering av värden av ett flertal variabler som används för att förklara ett fenomen, däribland inräkat åsikter och attityder på en skala. (Djurfeldt, Larsson, Stjärnhagen, 2010, s39, s137, s187, s449)

3.3 Juridiskt material

Analysmetoden för mitt juridiska material som består av abortlag (1974:595) samt dess tillhörande förarbete har varit juridisk metod. Juridisk metod går ut på att identifiera och systematisera juridiska problem, rättsystemet, rättskällor, juridikens värderingar etc. (Lehrberg 2010, s29-36). Metoden går kortfattat ut på att:

- Identifiera och strukturera juridiska problem
- Finna rätt rättsregel

- Läs och tolka rättskällor som lag, förarbeten, rättspraxis och den juridiska doktrinen
- Identifiera rekvisitens innebörd med hjälp av rättskällorna
- Självständigt ta ställning med hjälp av ändamålsavvägningar

I denna uppsats har jag fokuserat på att läsa och tolka lagen samt det förarbete som finns bakom lagen och därigenom påvisa vad lagen säger om abort.

3.4 Sekundärmaterial

Mitt sekundära material har legat till grund till bakgrundsinformation om exempelvis religionerna, abort och normer. Materialet fanns genom sökningar i Lunds Universitets sökmotor Summon samt Lovisa. Det material som fanns överblickades för att se huruvida det skulle vara relevant för uppsatsen.

Det utvalda materialet analyserades med en innehållsanalys.

3.5 Validitet, Tillförlitlighet och Forskarens roll

En uppsats skall alltid försöka utgå från att vara så objektiv som möjligt. Jag har under mina år i Lund kommit fram till att nå objektivitet är omöjligt och ens arbete kommer alltid präglas av mina egna erfarenheter och min person. Men man kan trots detta ändå försöka komma så nära som möjligt genom att utnyttja min medvetenhet om detta och se mitt arbete från ett eller flera motsatta perspektiv samt utgå från de teorierna som är valda för den här uppsatsen.

3.5.1 Validitet och Tillförlitlighet

Jag anser att min empiri för denna uppsats är mer än nog för att kunna svara på de frågeställningar jag ställt upp och att empirin är korrekt och tillförlitlig då jag använt mig av flera olika metoder i min studie. Metoderna har dessutom varit väl lämpade för mitt syfte och mina frågeställningar.

Det finns alltid en tveksamhet kring valet att göra intervjuer som insamlingskälla men vilket kan undvikas om man kontrollerar den information man fått in med tidigare forskning/material. I mitt fall gjorde jag innan intervjuerna en genomgång av vad varje religion ansåg kring etik, moral och framförallt abort, detta för att vara förberedd. I många fall visade det sig vara användbart för att kunna gå djupare in på vissa frågor när det gavs möjlighet. Men att testa validiteten i deras egna åsikter kring abort och religion går ej ta för annat än sanning. Detsamma gäller för enkätresultatet, man kan inte mäta sanningen om någons åsikter. Att jag valde att göra en geografisk studie kan påverka studiens generaliseringsbarhet då mitt urval inte var helt slumpmässigt. Dock har det inte varit mitt mål att hitta någon absolut sanning utan enbart kunna bidra till en förståelse kring abort och normerna omkring.

Om någon annan skulle välja att utföra samma studie som jag gjort och följa den metod som jag använt mig av borde denna få samma resultat som mig då jag utgått från samma frågeformulär för alla deltagare. Resultaten är helt beroende på mitt val att tolka de svar som gavs och mitt val av att placera dem i valda kategorier. Dock finns det alltid en chans att den personliga aspekten kan påverka både deltagandet, den information man får och tolkningen av den.

Att urvalet gjordes genom en snöbollseffekt samt ett proportionellt stratifierat urval kan påverka resultatet. Om någon annan skulle göra om studien finns det en stor chans att de möter några andra respondenter än de jag mötte. Att jag dessutom valde att ha en öppen fråga i min enkät kan även det påverka resultatet.

3.5.2 Forskarens roll

I min roll som forskare har jag fått ta en del av beslutet som påverkat både utformningen och innehållet av uppsatsen. Exempelvis mitt val att dela ut enkäten personligen påverkar att urvalet skulle bli slumpmässigt och att jag undermedvetet valt vissa personer som jag eventuellt tror kommer vilja delta i studien. Men jag har valt att inte se det så utan att jag gick in med ett öppet sinne och frågat alla som inte sprungit förbi mig undvikande. Att jag som kvinna frågar om åsikter kring abort kan anses mer accepterade av många vilket jag dragit nytta av. Men jag vill inte säga att en man inte skulle kunna göra detsamma. Att istället ha lämnat ut enkäten elektroniskt hade kanske lett till en högre svarsfrekvens och en större spridning. Men det kan även tagit längre tid och resultatet behöver inte ha blivit annorlunda.

Min roll som intervjuare är starkt påverkad av min egen kapacitet och personlighet och jag tror att om någon annan hade gjort samma intervju kanske fått ut mer eller mindre av den intervjuade. Men utifrån ett grundläggande frågeformulär har jag kunnat få den information jag sökt vilket har varit målet och som även en annan intervjuare kunnat få. Det är främst den mer djupgående information man kunnat förlora om varken respondenten eller intervjuaren tagit initiativ till det.

3.6 Etiska principer och överväganden

Utifrån de forskningsetiska principerna uppsatta av Vetenskapsrådet och att abort kan vara en känslig fråga att prata om för många har jag vidtagit vissa åtgärder.

Alla deltagare i studien informerades om studiens syfte och innehåll samt att deltagandet var helt frivilligt innan deltagande. Vid intervjuerna fick alla möjligheten att vara anonyma om de ville och enkäterna utformades så att det skulle vara helt

anonyma. Inget krav på samtliga studiedeltagare ställdes att de skulle svara på alla frågor utan de enbart de frågor som de ville och kunde. Om de ansåg att någon fråga var för privat, att de inte kunde svara på grund av sekretess eller av andra anledningar så accepterades det. Om någon under en intervju skulle önska att intervjun avslutades i förtid skulle det accepteras.

Att göra enkäten helt anonym har ingen större påverkan på resultatet men att göra alla frågor frivilliga att svara på kan leda till ett visst bortfall och på så sätt påverka resultatet. Ett visst bortfall får man dock alltid räkna med. Att någon under en intervju inte kan eller vill svara på vissa frågor kan påverka resultatet men man måste acceptera att ibland har de inte svaret eller får de inte svara. Om någon hade valt att i sista minut avbryta intervjun hade jag fått finna någon annan respondent då jag inte vill vara beroende av någon som uppgiftslämnare.

Abort är ett känsligt ämne för många och då måste man acceptera att det gör inte alltid att få svar från alla. Att tvinga någon att delta och svara på frågor är etiskt fel.

4. Presentation av data

4.1 Abortlag (1974:595)

Den gällande abortlagen i Sverige stiftades 1974 och trädde i kraft 1975. Sveriges första abortlag kom 1938 och kompletterades 1946 samt 1963 och gav kvinnan under vissa förutsättningar rätt till avbrytande av graviditeten. Dagens abortlag innebar en liberalisering då flera restriktioner reducerades (SOU 2005:90). En av de förändringar som skett nyligen är att förutsättningen för att få genomgå en legal abort inte längre kräver att kvinnan är svensk medborgare eller alternativt att kvinnan är bosatt i Sverige eller att Socialstyrelsen lämnat särskilt skäl för tillstånd. Sedan 2008 får utländska kvinnor som ej är bosatta i Sverige enligt abortlagen möjlighet till att få en abort utförd i Sverige.

Enligt abortlag (1974:595) har en kvinna om hon begär rätt till att hennes graviditet skall avbrytas, om detta vidtogs före utgången av vecka arton (1§). Om kvinnan har begärt abort eller en fråga uppkommit om avbrytande av graviditeten skall kvinnan erbjudas stödsamtal innan själva aborten äger rum (2§) och kvinnan skall även erbjudas stödsamtal efter att aborten ägt rum (8§).

En kvinna kan få rätt till en abort efter utgången av vecka arton om Socialstyrelsen lämnar ett tillstånd till detta och detta tillstånd ges endast vid synnerliga skäl. Ett sådant skäl får dock ej lämnas om fostret anses vara livsdugligt (3§). Ett tillstånd kan dock ges om graviditeten medför en allvarlig fara för kvinnans liv eller hälsa och detta tillstånd får ges oavsett hur långt gången kvinnan är i graviditeten (6§).

En abort får endast utföras av den som är behörig att utöva läkaryrket och själva aborten skall ske på ett allmänt sjukhus eller på annan sjukvårdsinrättning som är

godkänd av Socialstyrelsen (5§). Om inte detta åtföljs kommer aborten klassas som illegal och den som utfört aborten riskerar fängelse upp till ett år.

4.2 Proposition 1974:70

Proposition 1974:70 förarbete till abortlag (1974:595)

Abortkommitténs förslag till abortlagstiftning menar att det finns flera belägg för att den enskilde inte skall behöva sätta andra barn till världen än han eller hon själv kan ta hand om och ge en tryggad uppväxt. De framhåller att abortfrågan inte längre är ett folkhälsoproblem utan numera ses som en marginalfråga från födelsekontrollsynpunkt men ändå har en allvarlig karaktär. Frågan skall lösas genom aktiva insatser från samhällets sida och återgårderna skall gå ut på att underlätta planerandet av föräldraskap men även att ge ett sådant socialt och ekonomiskt stöd att kvinnan frivilligt väljer att föda. (4.1) Kommittén menar även att kvinnan har tvingats underordna sig fortplantningen efter befruktningen och detta har länge upprätthållits av lagstiftningen. De menar att denna syn på abort har färgat de fall där samhället har tillåtit att havandeskapet avbrutits. Kommittén menar vidare att den befolkningspolitiska synpunkten som har varit anlagt på abortfrågan idag är föråldrad och så även det straff som samhället hotar kvinnan om de olovligen ser till att en graviditet ej avbryts. På grund av detta föreslår kommittén att det dåvarande/nuvarande straffhotet mot kvinnan tas bort och slopar förbudet mot abort. (4.2)

Anledning till att det ändå skall finnas en abortlag menar kommittén beror på att en abortoperation inte skall fungera som något annat än en nödfallsutväg. En annan orsak är att en abort skiljer sig från andra operativa ingrepp genom den anledning att skiftande moraliska och etiska värderingar som kan medföra risken för subjektivitet i den enskilde sjukhusläkarens avgörande som är mycket större när det gäller abort. Kvinnan skall även enligt lagen ha rätt till abort om hon anser att hon inte kan klara

av ansvaret som ett barn bär med sig.(4.3) Det finns tre grupper av omständigheter som bör grunda rätt till abort (då operation är nödvändigt). 1) hälsorisker, 2) risk för skador under fosterutvecklingen m.m. 3) övriga omständigheter. (4.4)

Den viktigaste anledningen skall dock vara att kvinnan skall ha rätt till abort är om hon hyser starka farhågor för att hon inte kan ta hand om barnet. Adoption skall dock inte ses som ett alternativ till abort. Viktigt är även att det är kvinnans val och att hon inte har pressats till det. 12 veckor anser kommittén vara en lämplig tidsfrist för abort, detta gäller dock inte gäller vid operation. De andra veckorna 20 respektive 24 har ställts upp för att ha en betryggande marginal mot att ett ingrepp sker då kvinnan bär på en livsduglig varelse. (4.5)

Departementschefen säger i ett utlåtande att den nuvarande lagstiftningen anses vara en kompromiss mellan olika värderingar och synsätt i abortfrågan.

Departementschefen anser att den nuvarande abortlagen är föråldrad och poängterar att fostrets rätt till skydd för sitt liv tas inte upp av kommittén till den nya lagstiftningen. Flera andra har även noterat detta (den intressekollision som skapas om vems liv som ska ha rätt till att skyddas). (7.1) Förslaget anses vara inhumant då hela beslutet läggs på kvinnan och att ett nytt praxis har växt fram kring planerandet av föräldraskap. Departementschefen anser att kvinnan bör vända sig till någon annan om beslutet så att beslutet om abort inte bara skall ligga på henne.

Departementschefen menar även att förhållandena efter vecka 12 bör vara mer restriktiva på grund av de risker som kan uppkomma vid en abort i detta stadium av graviditeten. 7.2

4.3 Intervjuer

Intervjuerna kommer att presenteras för sig med en kort introduktion med presentation av religionens historia och syn på livet. Därefter följer en

helhetssammanfattning utifrån de kategorier jag valt att analysera ifrån. Jag vill tydliggöra att sammanfattningen av intervjuerna enbart är baserade på intervjuerna och inget annat material.

4.3.1 Kristendom

Kristendomen är i idag en av världens största religioner med ca 2,2 miljarder anhängare/medlemmar (World Christian Database). Kristendomen utgår från att Jesus av Nasaret är den som är utsedd till den utlovade Messias/Kristus (Woodhead 2004, s17). Man tror på att Gud – Fadern är alltings skapare ("Vi tror på Gud fader allsmäktig, himmelens och jordens skapare"). Den kristne skall leva i Jesu efterföljd och man skall "älska Gud över allting och din nästa som dig själv", men framförallt efter Guds tio budord. Den kristna etiken som man skall leva efter menar att man skall ta ansvar för varandra, försöka leva osjälviskt, vara öppen och generös, inte stjäla eller begå våldsbrott samt ha respekt för andra människor och deras tillhörigheter. Detta är en etik som inte bara delas av kristna utan även av den demokratiska västvärlden. Dock finns det de som menar att det inte existerar någon kristen etik utan menar att människans etik och moral är redan given av Gud. Dessutom anses Jesus ord inte vara kristet utan ha sin grund i Mose lag och judisk tradition (Byström, Hellström, Stenberg, Svanberg 1993, s29-32). På grund av sin kulturella mångfald har kristendomen splittrats flera gånger. Under medeltiden växte en kristen kultur fram i både öst och väst och de kristna värderingarna kom att prägla samhällsordningen i stora delar av Europa (Woodhead 2004, s58-59). Denna splittring ledde under 1500-talet till en av de större splittringarna inom kristendomen, reformationen. Reformationen var en lång process som ledde till dramatiska förändringar i den kristna kyrkans förhållanden och ledde till slut till en djupgående splittring i den romerskkatolska kyrkan (Woodhead 2004, s63-66).

Intervju 1

Kristian Lillö, 53år, är kontraktsprost i Svenska kyrkan och har varit aktiv där sedan han konfirmerades i åttonde klass. Intervjun tog plats på Wrangel biblioteket i Lund.

Inom kristendomen säger Kristian att graviditeten ses som något av det heligaste som finns av flera skäl såsom att det är ett skapelseunder, ett löfte om barn, framtid och förvaltarskap. Att graviditeten kanske sker utanför äktenskapet är inget man inom Svenska kyrkan tar ställning till.

Synen på abort anser Kristian idag vara mer liberal än för ett tag sen, han tror i allmänhet att de flesta inom svenska kyrkan är för abort och har varit det ett tag. Han säger att abort i sig själv inte nämns i bibeln och inte heller avslutandet av en graviditet. Det som nämns i bibeln är att förhindrandet av en graviditet som exempelvis avbrutna samlag är fel då det är meningen att människan skall uppfylla jordens befolkning. Dock trots detta har man ändå skaffat sig en uppfattning och tidigare då man var emot abort hänvisade man till det femte budordet² och nu i dagens samhälle har man utgått från att sätta kvinnans liv i första hand på grund av att man har större inblick genom vetenskaplig medicinsk forskning. Kristian tillägger dock att synen på abort inte bara grundar sig i medicin utan att kvinnans frigörelse är ett resultat av bibelns människosyn men att det tagit tid innan det slog igenom och menar att det är på grund av bibeln och kristendomen som den västerländska kvinnan ansetts ha haft mest i frihet jämfört med kvinnor i andra kulturer.

På frågan om vilka råd man ger inom svenska kyrkan om någon upplever sig osäker att klara av en graviditet och ett barn svarar Kristian att han själv skulle ge rådet att vänta och så länge de upplever sig osäkra skulle han be dem att vänta tills de vet vad de vill. Kristian säger att han själv aldrig skulle kunna ge rådet att göra en abort men att han tror att andra inom Svenska kyrkan av biologiska skäl och utav personliga

² Det femte budordet: Du skall icke dräpa

erfarenheter känner att moderskapet inte är för yngre kvinnor och därför ger rådet till 17-åring att abort kan vara en möjlighet, kanske på grund av att de ser sig själva eller sin dotter i den här personen och förstår hur det skulle påverka henne i starten av hennes vuxenliv. När det handlar om yngre kvinnor så är det vanligt att man vänder sig till svenska kyrkan, men att det ofta slutar när kvinnan slutar identifiera sig med sin barndom. De som kommer till Svenska kyrkan för råd är främst medlemmar och Kristian säger att dessa människor söker samtal om abort och att det har mycket större effekt för den människan än om man går till någon som säger ja eller nej. Kristian tror att abort är något helt annat från den stunden man har ett foster som växer inom sig och han tror att folk blir rätt förvånade att en graviditet skulle kunde beröra dem så mycket. Kristian säger att man kan ha en uppfattning om abort men sedan när man blir gravid får man automatiskt något biokemiskt i hjärnan och man sätter helt plötsligt allt annat i ett nytt perspektiv, framförallt sina nära och kära och framtiden. Det blir inte bara en medicinsk fråga utan det blir det blir väldigt mångfaldigt existentiellt.

När vi pratar om skam menar Kristian att det är mycket mer skuld än skam, för skulden kan man alltid säga berodde på något men skammen är den delen av skulden som går in i själen och skammen i sig kan växa hela tiden så länge vi lever och hur andra ser på den. Han menar vidare att man tänker väldigt mycket på hur andra ser på en men även att det är något helt biologiskt att man tycker abort är fel och att det handlar om människans överlevnadskänsla och att det inte finns några kondoleanser i samhället i den riktningen. Människorna som Kristian pratat med tycker han inte upplever känner skam över att ha genomgått en abort men han tillägger att han mött kvinnor i 40-60års åldern som är ledsna och när man har pratat en stund så råkar de nämna den där aborten de gjorde för flera år sen och menar att antingen ångrar de sig eller så ångrar de sin aningslöshet. De män som vänder sig till svenska kyrkan är den typen av män som anser att familjebyggandet skall vara klart nu och inte vill ha fler barn. Detta handlar främst om äldre män för unga män går inte till kyrkan som unga

kvinnor kan tänka sig göra. Kristian menar att det blir ett moment 22 då mannen tycker att han är i en ny fas i livet, men att männen ger ofta med sig. Det blir sällan skilsmässa, det är mest en chock för dem och det de behöver är någon som lyssnar på dem.

När vi pratar om abortlagen anser Kristian att det är bra om lagstiftningen snarare följer vetenskapliga resultat av vad som är liv men varje foster är ju ett potentiellt liv. Han säger att han inte har någon speciell uppfattning av lagen och hur långt gången kvinnan får vara innan abort är förbjudet men han anser ändå att man absolut inte skall betrakta det som ett litet ingrepp då det får sådana konsekvenser för livsuppfattningen efter aborten. Om en abort kan vara mer rätt att genomföra om det finns bakomliggande anledningar menar Kristian att man inte tagit ställning till utan man hänvisar till att kvinnan har ett fritt val. Men han tillägger att abort aldrig är rätt om man är tveksam, för det går inte att ångra sig.

4.3.2 Judendom

Judendomen anses vara en av världens äldsta religioner och framväxten präglades mycket inom prästerliga och profetiska rörelser i det gamla Israel under tiden före Jerusalems förstörelse 587 f.Kr. Grunden för det judiska livet finner man i de fem Moseböckerna i det Gamla testamentet. Moseböckerna står för den lära som är central inom judendomen, Torah. I dessa böcker beskrivs hur det gick till när Mose fick uppdraget av Gud att befria sina landsmän från förtryck och leda dem ut ur Egypten runt cirka 1200-talet före Kristus. Detta förbund som slöts är grunden i judisk tro. Detta förbund innebar att Gud skall hjälpa sitt folk genom alla tider om folket lovat att lyda honom och hans ord. Därför innebär att leva enligt judisk tro att lära och liv, tro och vardagsliv är oskiljbara (Byström, Hellström, Stenberg, Svanberg 1993, s61-63). Gud anses vara himmelens och jordens skapare och människans han

avbild och därför kräver han att människan skall vara god och rättvist annars drar man det onda över sig själv. Att leva enligt judisk tro innebär att man skall följa flera lagar som går under namnet halacha. Dessa berör inte bara det andliga livet utan även matvanor, sexualliv, affärsmoral, socialt engagemang, fritidssysselsättningar med mera. Judendomen är idag en av de största religionerna med 14,7 miljoner medlemmar/anhängare runt om i världen (World Christian Database). Alla följer dock inte den ovanstående ortodoxa läran utan anser sig vara reformjudar som anser att det finns mycket i traditionellt judiskt liv som inte längre är meningsfullt och bindande (Byström, Hellström, Stenberg, Svanberg 1993, s66).

Intervju 2

Katrin Dominique, 53år, är lärare och guide i Malmös synagoga har varit aktiv inom synagogan i nio år. Judiska föreningen i Malmö tillhör den ortodoxa kyrkan inom judendomen. Intervjun skedde via telefon då möjligheten till att träffas inte fanns.

Inom judendomen ser man på graviditet enligt judisk skrift som något väldigt viktigt och det är vanligt med många barn inom judendomen. Man anser att sex utanför äktenskapet är något som är förbjudet och att man accepterar användandet av preventivmedel. Dock vill man helst att paret redan skall ha två barn, helst en pojke och en flicka för att befolkningen inte skall minska. Dock är att det är enbart kvinnan som får använda sig av preventivmedel då man anser att mannens sperma är helig. Alltså är kondom inte tillåtet som preventivmedel eller avbrutna samlag.

Inom judendomen anser man att avbrytandet av en graviditet, en abort, endast är accepterat när kvinnans liv är hotat och anledningen till detta är att man anser att när hjärtat slår så finns det liv och man skall utifrån de tio budorden aldrig mörda, därav åsikten kring abort. Denna åsikt är helt och hållet baserat på vad som står i Tora, judendomens heliga skrift och Talmud, en samling av tolkningar av Tora. Katrin

lägger även till att abort kan vara accepterat vid våldtäkt och incest men detta är inget hon kan svara på helt då detta är något som är upp till rabbinen att ta ställning till. Det finns inga åsikter som har grunder i någon medicinsk forskning utan man utgår endast från Tora och Talmud.

När det kommer människor som ber om råd om tveksamheter kring sin abort ger rabbinen aldrig rådet att en abort kan vara en lösning. Detta är något som kvinnan och mannen själv måste komma fram till. Men Katrin menar att det ofta inte är själva graviditeten som är problemet utan något helt annat. Rabbinens roll i detta är att ge sina tolkningar på vad problemet kan vara och fungerar mer som en familjerådgivare som försöker hjälpa paret att reda ut problematiken.

I fall man väljer att göra en abort är det ingen som påverkar hur församlingens medlemmar ser på en. Man anser att om paret valt att göra abort så är det något de kommit fram till vara nödvändigt utifrån situationen och därför berättigat utifrån deras egna situation. De människor som söker sig till judiska föreningen i Malmö är främst de som är religiösa och delar den judiska tron, de flesta har någon form av religionsanknytning. Men beroende på hur stark ens religionsanknytning är tar man rabbinens råd olika.

När det kommer till lagen anser man att det inte bör finnas någon lag som gör abort rätt, utan endast en som förbjuder abort. Men man skulle kunna tillåta abort utifrån enskilda fall då det hade kunnat vara mer lämpligt utifrån Tora och Talmud. Utifrån ett religiöst perspektiv anser man att abortlagen inte är riktigt tillfredställande. Men Katrin menar att de inte upplever några problem med den då hon säger att är man religiös så följer man det som religionen säger, inte lagen.

Katrin kan inte svara på om det existerar någon skam kring abort inom deras religion. Hon säger att om någon kan svara på det så är det rabbinen.

4.3.3 Islam

Islams innebörd är underkastelse och överlämnande och den som är anhängare kallas för muslim vilket betyder ”den som underkastar sig” (Ruthven 1997, s1). Till skillnad från de andra världsreligionerna anses islam även vara ett politiskt fenomen i och med att Mohammed, Islams profet och Guds sändebud även var dess statsman (Byström, Helltröm, Stenberg, Svanberg 1993, s79). Islam har sitt ursprung på den Arabiska halvön kring städerna Medina och Mecka under 600-talet efter Kristus. Mohammed är en central gestalt inom Islam och man anser att det är han som är skaparen av den samhällsordning som är baserad på gemenskap och har knutit an religionen och samhällsordning som genom detta nästan blivit synonyma (Richert, Unge, Wagner 1985, s22-24). Mohammed mottog Guds lag genom ängeln Gabriel och som idag finns nedskrivna i deras heliga skrift Koranen. I Koranen nämns tidigare profeter som Mose, David och Jesus även här som profeter, men till skillnad från dem så har Mohammed mottagit den rätta och fulländade boken. Koranen innehåller skapelseberättelsen, beskrivningar om Gud, regler för gudstjänst och även för muslimers vardagsliv (Byström, Helltröm, Stenberg, Svanberg 1993, s85-87).

Islam räknas idag som en av de största världsreligionerna med ca 1,5 miljarder medlemmar/anhängare (World Christian Database). Inom islam finns det två stora inriktningar, Sunni och Shia. Grunden i denna splittring ligger i olika åsikter om ledarskapet inom islam och vem som anses vara Mohammeds legitime arvtagare och därmed Islams ledare. Detta har lett till ett flertal konflikter, framförallt mellan Irak och Iran under 1980-talet. Idag räknas shiamuslimerna som en minoritet (Byström, Helltröm, Stenberg, Svanberg 1993, s112-113).

Intervju 3

Ali Ibrahim, 66 år, är imam i Lund och Malmö och har varit aktiv som imam i 30 år. Han arbetade tidigare som kontorssekreterare i Rosengård, Malmö med fokus på invandrar- och kulturfrågor. Intervjun tog plats på Islamska centret i Lund.

Ali säger att när det gäller synen på kvinnor och graviditet så har det en stor roll inom islam och det som händer runt omkring men man anser att det finns en viss skillnad på tradition och religion. Ali menar att man i Bibeln, Tora och i Koranen har samma syn och värdegrund på kvinnor och att man inför Gud står lika och har samma rättigheter mot varandra. Det skall inte finnas någon skillnad mellan en man och en kvinna.

Om man befinner sig i ett äktenskap skall man och det är dessutom viktigt att man pratar om framtiden och av samhället ses som en enad familj. Det är en väldigt viktig punkt i livet om man har gift sig och blivit gravid. Inom islam finns det flera regler kring detta. Men den regeln som är tydligast är den som säger att abort är inte tillåtet såvida inte graviditeten anses enligt en läkare vara farlig för kvinnan. Dock finns det regler om när en abort får utföras. Ali berättar att om man utför en abort efter 120 dagar är det accepterat under den omständigheten att kvinnans liv är i fara. Enligt Koranen är det vid den 120 dagen som fostret besjälas och om man utför en abort efter denna dag skall det klassas som mord. Men om det skulle upptäckas efter de 120 dagarna att det kan vara farligt för kvinnan att fortsätta vara gravid accepteras aborten men det räknas trots det som mord.

Islam kan inte acceptera att en kvinna gör abort av de anledningar som att man inte vill ha fler barn eller inte klarar av fler barn ekonomiskt etc. Ali menar att Gud kommer ge dig mat och pengar om det skulle behövas. Ali menar också att om man inte har de ekonomiska fördelarna eller tiden för ett till barn måste man planera och dessutom finns det inget som säger att det är förbjudet att använda sig av metoder

som förhindrar en graviditet. En annan viktig aspekt av graviditet är att kvinnan förväntas att, efter hon fött barnet, amma detta barn i minst två år och att det då inte anses passande att under denna tid skaffa ytterligare ett barn. Men om det skulle hända så finns det inget förutom ett läkarintyg som kan rättfärdiga aborten enligt Koranen och islam.

Abort är något man ser negativt på inom islam och kan skapa konflikter inom en familj. Ali ger exempel på kvinnor som kommit till honom för både råd och stöd i hur hon skall agera om hon blivit gravid och situationen för kvinnan inte är hållbar. Han berättar att en kvinna kom till honom och sa att hon blivit gravid med en man som inte var den man hon gift sig med. Hon frågade Ali vad hon skulle göra då det var uppenbart att barnet inte tillhörde den man hon gift sig med då han varit bortrest en längre tid. Ali berättade att han sa till kvinnan att hon måste behålla barnet och att problemet att hon varit otrogen var ett helt annat problem som inte skall tas ut över barnet. Ali tar upp att vid krigstider är det vanligt att kvinnor våldtas och då blir gravida och han menar att det är ingen anledning till abort. Barnet ha inte bett om att bli skapat och skall därför inte straffas även om det kan bli svårt psykiskt för kvinnan att behålla och uppfostra barnet.

Ett annat exempel som Ali tar upp är när en ung ogift kvinna kom till honom och berättade att hon umgåtts med en man från sin församling och blivit gravid och nu undrade vad hon skulle göra då hon var rädd för vad hennes familj och folk omkring henne skulle säga. Precis som tidigare gav han rådet att hon skulle behålla barnet men hon berättade då att hon redan bokat in en tid på sjukhuset för en abort. Ali uppfattade det som att hon hade redan bestämt sig och vid detta tillfälle endast ville ha hans godkännande men Ali ville inte ge det då det inte fanns några faror kring hennes graviditet. Men trots att man gör fel mot sin familj menar Ali att man inte behöver komma till helvetet då Gud accepterar att människan kan göra fel men samtidigt menar han att Gud trots det kan straffa dig för dina fel.

Inom islam har man stor respekt för familjen och väljer man att gå ifrån dem blir det konsekvenser men att få ett barn utanför äktenskapet behöver inte vara något negativt. Ali drar likheter till jungfru Maria som födde Jesus utan att det fanns någon pappa men trots detta blivit respekterad och sedd som en fantastisk person inom religion. Ali menar att det är Gud som bestämt att hon ska bli gravid och att man får acceptera det och efter det göra så bra man kan. Men samtidigt menar Ali att han anser att alla barn skall ha rätt till en pappa och detta är något han uppskattar att den svenska lagen kräver.

När vi pratar om den svenska abortlagen säger Ali att han ibland blir besviken på den då den tillåter abort under så enkla anledningar men säger att det är en frihet för många. Han menar dock att han tycker att det är bra att det efter 90 dagar blir svårare att göra en abort men påpekar att det inte är Guds lag då Gud vill bevara allt liv. Dock accepterar han lagen då han befinner sig i Sverige och att här är människan fri att fatta sina egna beslut. Ali berättar vidare att han tror på Gud och att detta är som ett test från Gud för att se om han håller kvar vid de regler som Gud satt upp och menar vidare att det är upp till alla andra att också bevisa det.

På frågan om det existerar någon form av skam kring abort inom islam svarar Ali att det är komplicerat. Om en man vill ha fler barn men inte kvinnan kan han uppleva en form av skam som gör att han tar en andra fru för att få fler barn utan att berätta det för sin första fru. Om det upplevs någon annan form av skam som kan vara kopplat till graviditet och abort ger Ali inget svar på.

De som kommer till Ali får råd kring graviditet och abort är främst kvinnor, unga som medelålders. Deras syn på abort kan delas med Ali's men ibland inte. Orsaken till att de trots en delad åsikt vill göra abort menar Ali beror på att det existerar en konflikt bakom graviditeten och att de trots de råd Ali ger väljer att sköta situationen på sitt eget sätt. Ali ger alltid rådet att behålla barnet såvida inte en läkare har gett ett intyg på att graviditeten kan vara farlig för kvinna.

4.3.4 Hinduism

Hinduismen tillhör en av de stora världsreligionerna och dess anhängare finns främst i Indien men är även den dominerande religionen i hela Sydasien. Den har ca 94,8 miljoner anhängare runt om i världen (World Christian Database). Det finns ingen accepterad definition av hinduismen och den har heller ingen stiftare (Knott 1998, s111). Det existerar inte heller någon form av organisation kring religionen (Byström, Helltröm, Stenberg, Svanberg 1993, s154). Hinduismen anses vara en av äldsta religionerna och sträcker sig tillbaka minst 3500 år. En del av dess historia finns nedskrivet i en skrift kallad Rig-Veda som är berättelser/hymner om hur ariska stammar tog sig in och slog sig ner i Indien. Hinduismen är starkt förknippad med ett kastsystem, framförallt i Indien vilket innebär att samhället är uppdelat i olika samhällsklasser vilket bestämmer vilket arbete man får ha, vem man får gifta sig med mera. Det råder dock olika meningar om huruvida detta har med hinduismen att göra eller inte. Idag är dock kastsystemet på väg att lösas upp (Byström, Helltröm, Stenberg, Svanberg 1993, s162-164).

Inom hinduismen anser man att världen har sin grund i och utgår från Gud och kan identifieras med Brahman som är den verkställande skaparen. Man tror på samsara, återfödelseloppet och att detta styrs av karman, de gärningar en människa utför. Att få undgå återfödelse och att frigöras från samsara anses vara hinduismens främsta mål. Man har även ett slags personligt väsen inom gudomen som man ber till där de vanligaste och populäraste är Vishnu, Brahma och Shiva beroende på i vilken samhällsklass man tillhör (Veylanswami 2009, s11-13, Byström, Helltröm, Stenberg, Svanberg 1993, s177-183).

Intervju 4

Bhavna Patel Joshi, 44 år är engagerad i den hinduiska föreningen i Jönköping. Hennes engagemang har sin grund i att bevara hinduiska traditioner och seder så att hinduismen skall kunna överleva i samhället. Hon strävar efter att kommande generationer skall leva efter hinduiska seder. Hon har varit aktiv i sedan 1995-1996. Intervjun skedde via telefon då möjlighet att träffas inte fanns.

Bhavna berättar att inom hinduismen ser man på graviditeten som något glädjande och positivt och att det är Guds gåva att kunna få barn. Inom hinduismen finns det flera traditioner, seder och ritualer man skall följa. Dessa regler är individuellt hur mycket man väljer att följa men det är främst de äldre som är mer angelägna att följa de traditionella riktlinjerna. Bhavna menar att hon själv påverkats en del av tidigare generationer men att mycket av det kommer naturligt men att den del saker släpper man på, till exempel uråldriga traditioner som i dagens samhälle inte anses vara användbara. Bhavna som själv är född i Indien och kom till Sverige som barn menar att hon själv tappat en del av den kultur hon växte upp i Indien och påverkats av den svenska kulturen och menar att om hon skulle levt i Indien idag, skulle hon ha en helt annan syn på graviditet och dess tradition och seder.

Graviditet utanför äktenskapet anses inte vara helt accepterat och det anses även vara väldigt skamfyllt för alla involverade och framförallt då för kvinnan och hennes familj. Bhavna anser att det är ett stort tabu som skall undvikas.

Abort inom hinduism är inte att föredra då man anser att allt liv är heligt och även graviditeten ses som helig. Men det finns gånger då en abort kan vara nödvändigt eller mer accepterat, till exempel vid en våldtäkt. Abort är inget man pratar om med andra inom föreningen utan det är något som hålls inom familjen och eventuellt vänner. Om en kvinna skulle fundera på att göra en abort är detta som diskuteras med hela familjen, inte bara mellan mannen och kvinnan, vilket kan leda till en enorm

press för kvinnan att behålla barnet då äldre generationer kan vara väldigt emot abort men framförallt se ett kommande barn med stor glädje. Om det skulle komma ut att en kvinna valt att göra en abort kan det leda till en stor skam för familjen och det kan hända att andra människor utanför familjen tar avstånd. Men abort är ändå inget man pratar om öppet då det är en familjeangelägenhet och om man skulle ha en åsikt skall den hållas för sig själv och inte delas.

Bhavna säger att det finns en norm kring abort inom hinduismen/deras förening, men det upplevs främst inom familjen då pressen kan bli stor. Bhavna menar att det finns något glädjande i att avbryta en graviditet – men att det kan finnas undantag till exempel vid våldtäkt och om kvinnan är vid dålig hälsa. Men Bhavna tillägger att även om skammen blir mindre finns känslan fortfarande kvar och stor oavsett motivet till aborten. Bhavna menar även att finns bra och dåliga aborter, en bra abort skulle kunna vara om kvinnans hälsa är vid fara eller om graviditeten är ett resultat av våldtäkt eller liknande medan en dålig abort innebär att kvinnan exempelvis slarvat med preventivmedel eller att kvinnan upprepade gånger genomgått en abort på grund av slarv eller liknande. En god abort skulle inte påverka ens karma lika mycket som en dålig skulle ha gjort.

Inom hinduismen menar Bhavna att man inte vänder sig till ett tempel för råd om man är osäker på sin förmåga att fullfölja graviditeten utan istället vänder man sig till sin och mannens familj och eventuellt sina nära vänner, främst kvinnliga. Bhavna själv skulle aldrig ge rådet att avsluta en graviditet men tillägger att mycket handlat om hur själva situationen ser ut. Hennes råd skulle vara att försöka se klart på situationen och begrunda noga. Hur mycket religionen har påverkat Bhavnas syn på abort och graviditet är ganska stor även om hon tror att det inte är den enda. Men hennes grund ligger i religionen och detta har garanterat påverkat hennes syn.

Bhavnas åsikt kring den svenska lagen om abort tycker hon är passande för det samhälle vi idag lever i. Hon tycker att det är rätt att kvinnans liv alltid skall

prioriteras framför fostrets men menar även att abort inte är något som skall tas så lätt på. Hon tycker det är viktigt att man lär sig att ta ansvar och om man är medveten om att man inte kan ta hand om ett barn eller inte vill ha ett barn så skall man se till att skydda sig.

4.3.5 Buddhism

Buddismen har sitt ursprung i Indien för mer än 2000 år sedan och räknas som en av världsreligionerna med 49,9 miljoner anhängare runt om i världen, de flesta finns i Asien (World Christian Database). Buddhismens grundare anses vara Siddharta Gautama som senare kom att kallas Buddha. Siddharta lämnade sitt liv som fursteson för att leva ett asketiskt liv och nå den totala upplysningen genom att meditera under ett träd i sju veckor varpå han började sprida sin kunskap till sina medmänniskor (Byström, Hellström, Stenberg, Svanberg 1993, s200-201). Buddhas lära utgår från att man genom att överge världen kan nå fram till befrielse från lidandet (Harvey 1990, s1-2).

Inom buddismen har man fyra heliga/ädla sanningar för de som har påbörjat sin förändring för moralisk och spirituell förändring; 1) Allt är lidande, 2) Lidandets ursprung är livstörsten, 3) Det finns ett slut (Nirvana) för lidandet genom upplysningen, 4) Vägen till Nirvana leds genom den åttafaldiga vägen. Den åttafaldiga vägen utgår från 1) Rätt åskådning, 2) Rätt sinnelag, 3) Rätt tal, 4) Rätt handlande, 5) Rätt vandel, 6) Rätt strävan, 7) Rätt vaksamhet, 8) Rätt försjunkande (Harvey 1990, s47-72, s68).

Det finns två framstående buddhistiska skolor, Theravadabuddismen och Mahayanabuddismen. Den senare ses som en ny dimension inom buddismen som växte fram under den kristna tideräkningens början. Skillnaden mellan dem är att Theravadabuddismen endast håller sig en skriftsamling, Tripotaka medan

Mahayanabuddhismen även har Den fullkomliga lagens lotus tillhands (Byström, Hellström, Stenberg, Svanberg 1993, s201). Centralt för buddhismen är tron på karma vilket menas med att människans varje handling, gynnsam eller ogynnsam, inverkar på hennes frälsningssträvan (Harvey 1990, s39-40).

Intervju 5

Intervjun tog plats hos Chan buddhistiska templet i Malmö, närvarande var Johnny Peterssen, 63 år (Dharmalärare Ming Bao) och tre stycken kvinnliga medlemmar som inte vill presenteras med namn. Intervjun var ett samtal över frukost i Malmö Chan Buddhist Temple.

De berättar att de ser graviditeten som något fint och att graviditeten leder till att en ny människa föds och att det i sig är vackert men o andra sidan är inte ett nytt barn mer vackert än en redan levande människa. Människor oavsett ålder är vackra och fina.

Den synen som finns kring abort är att abort är mord då det faktiskt är en levande varelse från den stund då det skapas. Att inte döda en annan människa är en av de fem regler man skall följa. Men de tillägger att abort ändå kommer att ske och att det måste finnas att tillgå då det annars kan leda till olagliga och osäkra aborter då risken att kvinnan även hon kan dö. Att göra en abort behöver trots regeln inte vara något negativt utan något nödvändigt för just den personen. Det kan vara lika fel att behålla barnet som att abortera det. Det handlar mycket om hur den gravida kvinnan själv upplever det rätt eller fel och vad hon anser att hon måste göra. Man måste själv kunna leva med detta beslut. En av kvinnorna berättar om hennes väninna som ung blev gravid och tvingades lämna bort barnet vid födelsen på grund av påtryckningar från hennes föräldrar. Denna kvinna har lidit i hela sitt liv på grund av detta och har kommit fram att abort i detta fall hade varit mer rätt och hade orsakat mindre lidande.

Det finns inga dåliga eller bra aborter nedskrivna utan det handlar om hur kvinnan i sig kan hantera situationen. De fick frågan om hur de skulle rådgöra vid en situation då någon kom till dem för råd vid en graviditet då kvinnan funderade på sin livssituation och graviditet. De sa att de skulle försöka hjälpa personen med att resonera kring situationen. De skulle inte direkt säga att göra abort, men inte heller ge rådet att behålla det. Det är något som kvinnan själv måste besluta. Men de sa ändå att rent teoretiskt skulle de kunna ge rådet att göra abort, om kvinnans situation hade krävt det. De skiljer inte speciellt mycket på hur graviditeten gått till, men vissa situationer kan vara lättare att hantera och besluta kring.

De säger att det inte finns någon skam kring varken abort eller något annat inom buddhismen, det enda som kan finnas är den egna skammen som man i sig själv upplever. Man dömer inte någon heller då de anser att man inte kan veta allt om den här personen och dess beslut till aborten. De menar att det alltid finns en anledningen till det vi gör och det ska man respektera. Det finns ingen skam alls. Kanske bara mindre bra eller mer bra beslut.

Gränsen för abort och hur man ser på abortlagen bygger endast på personliga åsikter och alla hade i princip olika syn. Deras åsikter är präglade av deras liv och erfarenheter då buddhismen fungerar mer som ett sätt att hitta sig själv och att göra rätt för sig själv. Grunden i deras åsikter är deras egna tankar och åsikter, och så klart de fem reglerna men annars handlar det om att man skall rättfärdiga det som är rätt för en själv, och endast sig själv. I buddhismen finns det inget samhälle, det finns bara individer.

De berättar att mycket kretsar kring karma och att man skall vara en god människa, inte bara för sig själv men även för andra. Men en god gärning behöver inte vara god för det, mycket handlar om inställningen till gärningen och varför man gör det. Om man strävar efter att göra en god gärning för just den sakens skull och för god karma så är det just på grund av det dålig karma. Men de tillägger att det finns inte bara

individuell karma utan även en gemensam karma t.ex. i en grupp, gruppens karma påverkar individens karma och vice versa. Det mesta kring karma är väldigt svårtolkat och man kan inte riktigt förklara allt och i gruppen har de lite olika syn på karma även om de självklart alla stävar efter god karma och att vara god mot sig själv. Det finns inget som säger att så här skall du vara.

4.3. 6 Summering av intervjuer

Mitt intryck av intervjuerna är att abort är ett känsligt men även ett komplicerat ämne. I de fall där man hänvisade till religiösa skrifter fanns det tydliga regler för hur man skall ställa sig till en graviditet och abort men samtidigt är det även en tolkningsfråga. Exempelvis buddismen där en abort ibland kan vara det rätta beslutet även om man anser att det är mord och fel. Inom hinduismen pratar man om bra och dåliga aborter vilket även det är en tolkningsfråga som kan tolkas olika av både människor och kulturer. Men i slutändan så hävdar alla att det slutgiltiga beslutet ligger hos kvinnan och att hon har rätt att göra som hon vill och ingen kan hindra hennes beslut. Det enda som man kan göra är att försöka påverka och lyssna.

Det är tydligt att flera har uttryckt sina personliga åsikter kring abort även om de i grunden är påverkade av sin religion. Kristian Lillö berättade själv att hans åsikt kring abort inte alltid delas av andra präster inom Svenska kyrkan vilket man får ha i åtanke. Det är en sak vad de religiösa skrifterna säger och den åsikt man faktiskt har, vilket kan påverkas av hur starkt troende man är och vad man har för erfarenheter.

Nedan följer en sammanfattning utifrån de kategorier som togs upp i metodavsnittet.

- Negativ eller positiv inställning till abort

Samtliga av religionerna anses vara mer eller mindre negativa när det handlar om abort. Buddhisterna anses kan tolkas vara de som är minst negativt inställda till abort

då de lägger beslutet på kvinnans eget samvete men inom buddismen är det förbjudet att döda en mänsklig varelse. Övriga religioner uttrycker tydligt vad de anser om abort och den enda gång som abort anses rätt eller accepterat är när graviditeten hotar kvinnans liv. Samtliga religioner respekterar att lagen gör det möjligt för en kvinna att genomföra en abort då det är kvinnans val att bestämma över sin egna kropp. Men helst vill de se att kvinnan inte tar allt för lätt på sin graviditet och respekterar att det är ett liv de bär på.

➤ Hur informantens syn på graviditet ser ut

Samtliga religioner är mycket positiva till graviditeten. Graviditeten ses som något heligt och glädjande för alla. En graviditet ses som en gåva från Gud och som ett löfte om framtiden. Dock kan synen påverkas om graviditeten sker utanför äktenskapet, för vissa anses detta vara skamligt och inte accepterat. Men trots detta så hävdar dessa att det är ingen anledning till att göra abort. De menar att ett barn inte skall straffas för det har inte gjort något som skulle göra det tillåtet att döda det. Graviditeten är helig och vacker oavsett hur den har blivit till.

➤ Vad som kan göra en abort accepterad om man har en negativ inställning till abort

Det som band religionerna samman är det att alla ansåg att abort är rätt om graviditeten hotar kvinnans liv då de anser att ett liv skall inte hota ett annat. I andra fall skiljer de sig då vissa anser att omständigheter som våldtäkt och incest skulle kunna rättfärdiga en abort. Bhavna Patel Joshi pratade om bra respektive dåliga aborter vilket bestämmer hur ens karma påverkas. Även om man inom hinduismen är emot abort så kan en abort vara bra om man har ”rätt” anledning till det och att man väljer att ta ansvar för sina handlingar. Buddhisterna pratade om något liknande men menade att en abort kan vara rätt om man själv anser att aborten är det bästa alternativet i slutändan, nästan som att aborten är nödvändig för personen för att

kunna leva vidare. Det är en tolkning och något som enbart den gravida kan besluta och rättfärdiga.

- Vad som kan göra en abort icke accepterad om man har en positiv inställning till abort

Det som kan göra en abort icke accepterad i detta fall kan vara kvinnans egna samvete. Svårt att svara på utifrån de olika religionernas regler så jag har istället fått utgå från de berättelser som de intervjuade berättat. Exempelvis nämnde Kristian Lillö att han mött flera kvinnor som tidigare gjort abort och ångrat sig senare i livet och menar därför att även om man har en positiv inställning till abort men är tveksam så skall man aldrig göra abort. Även buddhisterna nämnde något liknande. Det är tydligt att det handlar inte om någon enstaka händelse eller någon viss anledning utan om det egna samvetet och att inte göra något man inte är helt säker på.

- Vilka råd informanten skulle ge till en kvinna som är gravid och är osäker kring om hon skall fullfölja graviditeten, för eller emot abort

Ingen av de intervjuade sa att de skulle ge rådet att göra en abort utan att de istället skulle finnas tillhand för den gravida. Flera nämner att de skulle fungera som en tolk samt problemlösare och försöka få den gravida att få klarhet i sin situation. Flera menar att ofta är det inte själva graviditeten som är problemet utan bakomliggande orsaker som ekonomiska svårigheter eller problem inom familjen såsom otrohet eller andra konflikter som kan påverka synen på föräldraskap och framtiden. Frågan som ställs här är om man på grund av dessa anledningar skall välja bort ett barn? För det kan vara så att man faktiskt vill ha barnet men väljer bort det på grund av andra anledningar och det är det som man vill hjälpa den gravida med.

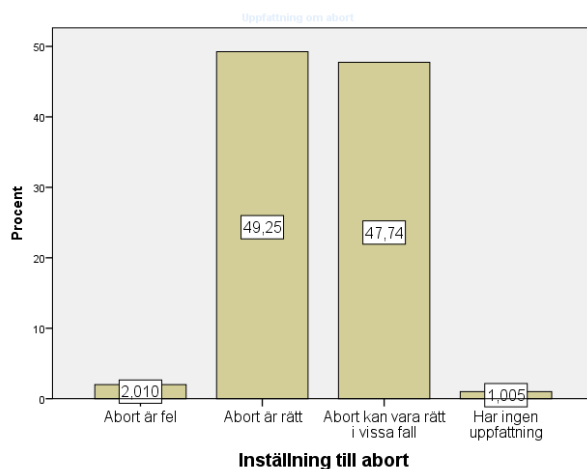
- Om det existerar någon form av skam kring abort

Inom hinduismen är det tydligt att det existerar en form av skam kring abort. Övriga religioner förnekade det eller kunde inte ge något svar. Men trots brist på klara svar

på denna fråga så kan man på ett sätt se att det skulle kunna vara skamfylt inom flera av religionerna, just av den anledning att abort ses som ej accepterat och fel. Detta känns som en fråga om inre moral och samvete och kan variera från person till person och framförallt hur starkt troende man är och vilka erfarenheter man har. Exempelvis judendomen och islam har tydliga regler hur en graviditet skall ske och hur och att abort inte skall göras ifall inte kvinnans liv är hotat, att bryta mot dessa regler bör komma med konsekvenser.

4.4 Enkät

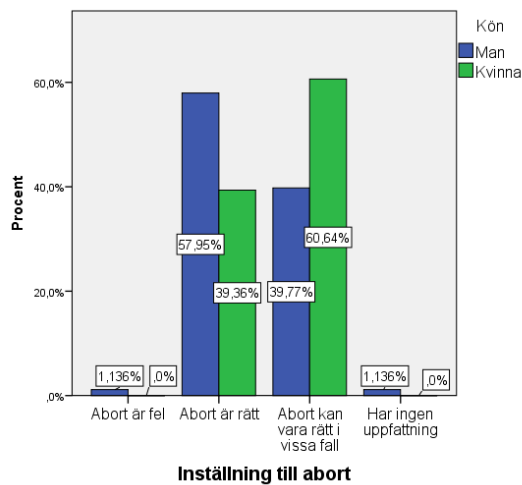
I enkäten deltog sammanlagt 200 personer, varav 47,5 % av dessa var kvinnor, 44 % män. Det blev ett bortfall på 8,5 %. Medelåldern på de som deltog gick tyvärr inte att sammanställa då bortfallet blev för stort, 38 % . Ingen uträkning med åldern har därför gjorts.

Figur 1. Visar inställningen till huruvida man anser att abort kan vara rätt eller fel

Ovanstående diagram visar samtliga svar angående deras uppfattning om abort, 49,3% anser att man skall ha rätt till att göra abort om man anser att man inte vill ha barnet och 47,7 anser att abort kan vara rätt i vissa fall om man inte vill av olika skäl

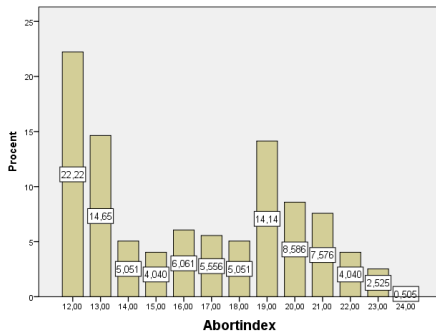
behålla barnet. Diagrammet nedanför visar hur fördelningen ser ut bland könen. Det visar tydligt att kvinnor har en lite mer restriktiv syn på abort medans männen är mer öppna mot abort. Resultatet är signifikant ($,03$) vilket betyder att resultatet inte är slumpmässigt. Cramer's V visar att sambandet mellan variablerna är $,2$ vilket visar att sambandet mellan variablerna är väldigt starkt och även detta är signifikant ($,03$).

Figur 2. Visar inställningen till abort ur ett könsperspektiv

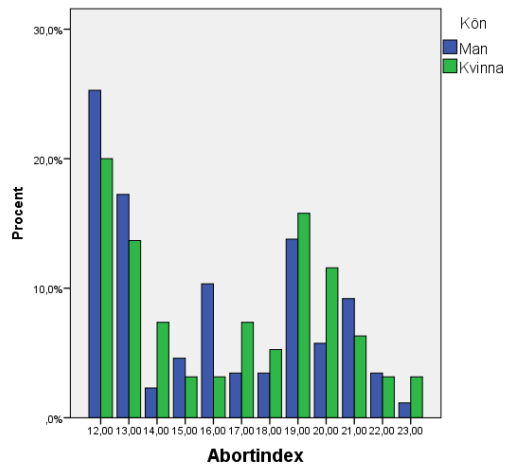
Ett index skapades för att se hur inställningen till abort ser ut allmänt. Tolv variabler sattes ihop och fick på alpha-testet $,88$ vilket innebär väldigt hög reliabilitet. Då de olika svarsalternativen är kodade som 1 = för abort och 2 = emot abort innebär det att om man är helt för abort får man en poäng på 12 och är man helt emot detta får man en poäng på 24.

Genom ett t-test visade det sig att medelvärdet är $16,3$ och detta resultat är signifikant ($,00$).

Figur 3. Visar resultatet av t-testet och därav hur enkättagarnas syn på abort ser ut.

Vid ett t-test då kön inkluderades visade det sig att medelvärdet för män är 15,9 och kvinnor 16,5. Resultatet var dock inte signifikant och därför är det slumpmässigt.

Figur 4. Resultatet av t-testet och därav hur enkättagarnas syn på abort ser ut ur ett åldersperspektiv.

Genom en omkodning av fråga två då en jämförelse av om man anser att abort är rätt och om man har vissa restriktioner eller anser att abort är fel visade att det finns skillnader men även att de som fyllt i att abort är rätt ändå har restriktioner kring abort, exempelvis visade det att 27,6% anser att abort inte är rätt när man anser sig vara för gammal för att skaffa barn och 34,7% när man anser sig färdig med

familjebildningen samt 35,7% när fostret har sämre livsduglighet. Alla resultat är signifikanta och därför inte slumpmässiga.

Om man valt att abort kan vara rätt i vissa fall visade resultatet att majoriteten ansåg att abort är rätt när kvinnans liv är hotat, när det hotar kvinnans psykiska hälsa respektive hennes fysiska hälsa samt om graviditeten är ett resultat av våldtäkt och incest. Resultaten för de andra svarsalternativen visade att det finns restriktioner om huruvida abort är rätt. Cirka hälften av enkättagarna anser att abort inte är rätt när fostret har sämre livsduglighet, när man saknar möjlighet till att försörja barnet, när graviditeten kommer i ett olämpligt skede i livet, när man anser sig för gammal för att skaffa barn samt när man anser sig färdig med familjebildningen. Ur detta kan man påvisa att när anledningarna till att avbryta en graviditet som inte beror på något på något sätt livshotande eller skadligt för kvinnan så är man mer restriktiv mot abort.

Motiveringarna till respondenternas åsikt om abort har kategoriserats för att enklare kunna se ett sammanhängande resultat. En motivering kan ha fallit i mer än en kategori. Av de 127st som svarade på motiveringarna blev resultatet följande:

Kvinnans och de berördas rättighet 51,9%

Barnets rättighet 2,4%

Erfarenhet 0,8%

Medicinskt 18,9%

Tro/religion, 0%

”Sunt förnuft”/moral 45,7%

På frågan om vem eller vilka som skulle kunna ändra ens åsikt om abort blev resultatet följande:

Familj 47,5%

Vänner 35%

Sjukvården 42%

En hjälporganisation 7,5%

En religiös vägledare 0,5%

Bortfall 17%

På frågan om man anser att abort skall vara en mänsklig rättighet svarade 75% att så bör fallet vara. 11,5% svarade att de inte visste och 5,5% svarade att abort inte skall vara en mänsklig rättighet. Resterande 7% svarade att de inte har någon åsikt i frågan. Genom en analys med svarsalternativen på fråga två visade resultatet att abort inte alltid skall vara en mänsklig rättighet. 44% ansåg att abort inte skall vara en rättighet när fostret har sämre livsduglighet, likadant när det gällde om man saknar möjlighet till att försörja barnet (47,5%), när graviditeten kommer i ett olämpligt skede i livet (47%), när man anser sig för gammal för att skaffa barn (53%), när man anser sig färdig med familjebildningen (57%) samt när man inte vill ha barn (39%).

Grunden till enkättagarnas åsikt om abort ser ut som följande:

Politisk uppfattning 25%

Abortlagen 14%

Utbildning 46%

Uppfostran 66%

Religion 9%

Annat 29%

Vid en jämförelse med kön visar resultatet att inga större skillnader med undantag från politisk uppfattning samt uppfostran. 35,3% av männen ansåg att deras grund till uppfattning låg i deras politiska uppfattning medan 19,2% av kvinnorna ansåg detsamma. 78,7% av kvinnorna ansåg att deras grund låg i uppfostran och 58% av männen ansåg det. Båda dessa resultat av signifikanta och inte slumpmässiga. De andra svarsalternativen fanns det ingen markant skillnad mellan könen men inget av dessa resultat visade sig vara signifikanta och slumpmässiga.

På frågan där man skulle lista vem eller vilka man litar mest och minst på visade resultatet att enkätdeltagarna litar mest på familjen och vänner. 91% litar mest på sin familj och 73,2% litar mest på sina vänner. De som de litade minst på var politiker och religiösa rådgivare. 84,8% anser sig inte alls lita på politiker och 86% litar inte alls på religiösa rådgivare. Resultatet kodades om till 3 olika kategorier 1) Litar mest på, 2) Litar mer eller mindre på, 3) Litar minst på. De som man litar mer eller mindre på är sjukvården (62,8%) och myndigheter (74,2)%.

Den sista frågan berörde vem eller vilka man vänder sig till när man mår dåligt och resultatet ser ut som följande: 85,2% vänder sig till en familjemedlem, 81,1% vänder sig till sina vänner, 43,4% vänder sig till sjukvården, 3% vänder sig till någon hjälporganisation, 3,6% vänder sig till någon inom sin tro/religion och 4% vänder sig inte till någon alls. En analys av resultatet gjordes även med variabeln Kön men visade inga markanta skillnader och resultatet visade sig även vara ej signifikant utan slumpmässiga.

5. Analys

Analysen kommer att presenteras i fyra olika studier, en för varje frågeställning. Utgångspunkten är att diskutera och analysera resultatet av undersökningen som presenterades i ovanstående kapitel genom de teoretiska perspektiven som presenterades i kapitel 2.

Studie 1

Hur överensstämmer abortlagstiftningen med olika religiösa etiska principer?

Enligt Sveriges abortlagstiftning innan 1975 tilläts enbart kvinnan genomgå en abort om hennes liv var hotat till följd av graviditeten. I förarbetet till 1975 års abortlag ville man poängtera att det är kvinnans val om hon önskar göra en abort eller inte. Enligt abortlag (1974:595) får en kvinna, om hon vill, genomgå en abort fram till den artonde veckan i graviditeten. Argumenten bakom detta är att det skall finnas synnerliga skäl till att graviditeten skall avbrytas, vilket kan tänkas bero på att fostret vid denna tidpunkt är så pass utvecklat att det skulle kunna överleva. Därför måste ett beslut från Socialstyrelsen ges för att kunna genomföra aborten.

Ser man till hur reglerna inom religionerna finns det fler regler än i lagstiftningen. Min studie har visat att de religioner som studerats har flera likheter med varandra när det handlar om abort. Samtliga religioner är restriktiva eller alternativt helt emot abort såvida kvinnans liv inte är hotat till följd av graviditeten. Religionernas ståndpunkt kring graviditet är olika men i grunden menar alla att abort är ett mord och därför inte accepterat men man påpekar att en graviditet och ett foster är något positivt, något glädjande och oskyldigt och av den anledningen skall inte ett barn som inte är fött straffas. Samtliga personer som jag intervjuade skulle inte kunna ge rådet

till någon att göra abort, inte bara på grund att abort för dem är fel utan även för att de anser att det måste vara kvinnans val.

De religiösa åsikter och regler kring abort är för samtliga med undantag för Svenska kyrkan gamla. Dessa åsikter och regler har existerat under en lång tid och inte mycket har ändrats. Att det har kunnat förbli så kan bero på att i många fall lever människan efter kategorier som finns för att vi skall kunna förstå världen och dessa kategorier är historiskt och kulturellt specifika. (Barr 2003, s3-4) Våra regler och handlingar blir alltid utsatta för att bli vanemässiga och efter ett tag slutar man ifrågasätta detta då de för människan innebär meningsfullhet och dessutom en ordning då man vet hur man skall tygla en situation (Berger, Luckmann 2003, s69-79, s82-83). Att just religioner för många innebär detta är inget nytt då religioner kan ses som en form av samhällsordning (Hermans et al. 2002, s219).

Att religionerna ter sig om en egen samhällsordning är i detta fall tydligt. Trots att det finns en lagstiftning som har gjort abort tillåtet fram till vecka arton håller de fast vid sina regler och sin vägledning. Att det kan existera fler än ett system av rätt och fel i samhället är vanligt (Griffiths 1986, s16). Religioner liksom andra subgrupper har sina egna ”domstolar”, i detta fall imamer och rabbiner etc. Ett tydligt exempel på detta var en kvinna som imamen Ali Ibrahim beskrev. Kvinnan var gravid men ville genomgå en abort av olika anledningar men då hon inte kunde få Ali Ibrahims godkännande då hon inte uppfyllde kriterierna för att kunna få imamens tillåtelse att genomgå en abort. Valet att följa de religiösa principerna är upp till var och en och enligt Katrin Dominique så beror det på hur troende man är och inget ens religion eller någon kan påverka. Religionerna har ett visst inflytande över sina medlemmar samt dem som vänder sig till dem. Ett stöd från en präst eller en imam kan avgöra hur en kvinna väljer att fatta sitt beslut men det kan även rättfärdiga hennes beslut. För de som är religiösa fungerar religionen och dess medarbetare som ett rättsystem eller domstol dit man vänder sig för att få sitt fall bedömt. Kanske är det något som

människor är i behov av när abortlagstiftningen ger så pass mycket utrymme att själv få besluta som man vill.

Min studie har visat att det finns flera likheter med kristendomen och abortlag (1974:595). Även om de inte är direkt positivt inställda till abort menar de att det är kvinnans val och då abort inte nämns någonstans i bibeln finns det inte så mycket att bestämma kring. Kristendomen har varit en stor del av det svenska samhället och Sveriges lagstiftning och statskyrka under en lång tid. Man kan ställa sig frågan om varför det just är kristendomen som förhåller sig mest lik den svenska abortlagstiftningen. Berger och Luckmann (2003, s69-79, s82-83, s99) menar att dagens samhälle har sin grund i tidigare generationer och deras kunskap och levnadsätt. Om vi tidigare i Sverige har varit väldigt starkt knutna till kristendomen är det inte förvånande om vårt samhälle idag är präglad av kristendomen. Även om människor idag inte ser sig själv som religiösa så kan man trots detta ha värderingar som speglar en viss religion eller tro, detta på grund av att man efter en viss tid tas vardagsvärlden för givet av dess medlemmar och inte minns dess ursprung.

Studie 2

I vilken utsträckning överensstämmer abortlagstiftningen med sociala normer i samhället?

Dagens abortlagstiftning säger att en kvinna, om hon vill, får genomgå en abort fram till den artonde veckan i graviditeten oavsett skälet bakom beslutet. Ser man till de sociala normerna så visade resultatet från enkäten tydligt att majoriteten av deltagarna är positivt inställda till abort och om en kvinna skulle önska genomgå en abort. Men samtidigt visade det att abort i alla situationer inte är lika accepterat, exempelvis visade resultatet tydligt att vid situationer som att man saknar den ekonomiska tryggheten, att man anser sig för gammal eller färdig med familjebildningen inte har

samma stöd som om kvinnans liv på något sätt hotas. Även situationen då fostrets livsduglighet är sämre saknande stöd bland respondenterna.

Normer kan ses som förväntningar men även som ett handlingsmönster eller regler i ett hierarkiskt system. De definierar meningen med ett socialt medlemskap och vad som krävs för att behålla detta medlemskap genom att säga vilka beteenden som är rätt och fel (Hechter, Opp 2001, s3-4, Hydén 2002, s99, Therbom 2002, s870). I detta fall kan normen se ut som följande: Abort skall finnas som alternativ och vi skall själva få besluta om vi vill fullfölja graviditeten, men anledningen till aborten skall vara något mer än att man inte har pengar till det etc. Detta kan styrkas med att faktum att enkätresultatet visade att de som valt alternativet ”abort är rätt” även valt att inte fylla i samtliga av de förslag som gavs vid frågan när abort är rätt. Dock är det viktigt att poängtera att undersökningen bara visade hur människor tänker och inte hur de faktiskt agerar vid en verkliga situation.

När den nuvarande abortlagstiftningen skrevs hade man som underlag ett förarbete som ville se till att en kvinna inte skulle behöva sätta ett barn till världen om hon inte ansågs sig kapabel till att ta hand om barnet och ge det en trygg uppväxt. Man ansåg att valet om kvinnan ville göra behålla barnet eller inte var hennes och ingen annans. Abortlagstiftningen innan 1975 var mer restriktiv med detta val. Abort skulle bara tillåtas om kvinnan stod inför livshotande besvär på grund av graviditeten eller led av besvär som kunde sprida sig till fostret. Dock fanns det läkare som utförde aborter och kvinnor som ville avbryta sin graviditet. Dagens abortlagstiftning är mer öppen för kvinnan att bestämma själv vilket ser ut att ha uppskattats. Flera respondenter menar att det är kvinnans egna val att bestämma huruvida hon vill ha ett barn eller inte och menar att ingen skall bli förälder mot sin vilja då det kan påverka det barn man föder.

Abortlagstiftningen och de sociala normerna har på ett sätt en del gemensamt men på ett sätt så berör inte lagstiftningen flera av de situationer som tagits upp här. Man kan

se det som att abortlagstiftningen vill lämna det fritt till människor att själva bestämma om abort är rätt eller inte och under vilka kriterier. Samtidigt som flera är emot abort under vissa kriterier så menar de att det är upp till var och en vad de vill göra. Man kan uppleva situationen som att samhället vilar på en form av förväntan att människor har en inre moral och respekt för livet, att man har en tilltro till ett djupare normsystem eller att man följer något annat icke rättsligt rättssystem. Moraliska normer handlar om direkta anvisningar mellan människor, att man inte skall mörda och att avbryta en graviditet är på ett sätt att avsluta ett liv (Baier, Svensson 2009, s85). Försöker den moraliska normen säga att om du skall genomgå en abort, att tänka efter innan?

Enkätresultatet visade inte att respondenterna var missnöjda med abortlagstiftningen men några respondenter visade å andra sidan att de inte påverkats av den och tagit till sig den, utan istället lever man efter andra influenser. Abortlagstiftningen ger denna möjlighet då den faktiskt inte säger så mycket mer än när och hur du får göra abort.

Studie 3

I vilken utsträckning överensstämmer religiösa etiska principer med sociala normer avseende abort i samhället?

Utifrån intervjuerna kan man säga att inom de berörda religionerna är abort mer eller mindre något som ses som negativt. Respondenterna menar att en graviditet är heligt och något som skall respekteras. Samtliga av religionerna ser abort som rätt när det hotar kvinnans liv men i vissa fall kan abort vara accepterat när graviditeten är ett resultat av våldtäkt och incest men att det i slutändan är kvinnans beslut. Att genomgå en abort har olika konsekvenser beroende på vilken religion man tillhör. I en del fall kan det få allvarliga konsekvenser som uteslutning och i andra fall påverkar det endast den person som genomgår aborten i form av dåligt samvete. Inom hinduismen

gjorde man även skillnad på bra och dåliga aborter, vilket innebär att vissa aborter är mer accepterade än vissa. Aborter på grund av slarv är ett exempel på en dålig abort och en abort på grund av dålig hälsa anses vara en bra abort.

Synen på graviditet och abort inom religionerna påminner i stora drag hur man ser graviditet och abort i samhället enligt resultatet på enkäten; Man anser att abort är inte något man bara gör utan något som kan påverka en i hela livet och samtidigt så har man en respekt för det liv som kvinnan bär på. Dock är enkättagarna mer positiva till att ha rätten till få göra abort om det är det man vill. Det skiljer sig markant från det faktum att flera av religionerna är emot abort med undantag då kvinnans liv är hotat. Det var ytterst få av enkättagarna som ansåg sig vara helt emot abort.

Att vissa religioner väljer att utesluta den person som genomgår en abort trots att det enligt religionernas regler är förbjudet kan liknas ett typiskt normbrott. Vid ett normbrott uppkommer ofta någon form av sanktion, straff. Denna sanktion ser olika ut beroende på vilken grupp man tillhör och hur stark denna norm i gruppen är (Hechter, Opp 2001, s3-4). Uteslutning kan ses som ett av de strängaste straff man kan få och visar på så sätt att genomgå en abort är enligt vissa religioner ett allvarligt brott. Ser man till enkätundersökningen är det tydligt att abort inte ses som ett direkt normbrott då synen på abort och möjligheten till den är starkt positiv.

Normer har bland annat som syfte att fungera som meningsskapande system som tillhandahåller ramar genom vilka individer tolkar givna situationer och som handlingsanvisningar som syftar till att reglera beteenden vilket man lätt kan se existerar i religionerna (Baier, Svensson 2009, s42). Religionerna lägger upp riktlinjer och ställer upp regler på hur människor i olika situationer skall bete sig. Enkätresultatet visade att om en person upplever en situation som okänd och inte vet hur han eller hon skall lösa denna som i detta fall huruvida man skall göra en abort eller inte, vänder sig till familj och vänner och även sjukvården. Att man vänder sig

till någon vid svåra situationer är kanske självklart men vad detta visar är att det finns handlingsanvisningar och system både för de som är religiösa och de som inte anser sig vara det. Den skillnaden som kan existera mellan dem är att vissa religioner är mer strikta än andra men även den människan eller människorna man vänder sig till har olika uppfattningar om vad som är rätt att göra.

Precis som sociala normer och beteenden är även religionen en mänsklig produkt (Berger, Luckmann 2003, s65, Hermans et al 2002, s219). En del av människans egenskapade ordning är institutionaliseringen och ju effektivare den är desto mindre kommer människor ifrågasätta det och därav mindre tvångsåtgärder. En effektiv institutionalisering leder till att människan vet vad hon eller han skall göra vid olika situationer och då inte alltid för att det fungerar, utan för att det är rätt (Berger, Luckmann 2003, s69-79, s82-83, s99, s138). Uppenbarligen finns det ett "rätt" kring abort inom både religionen och i samhället utanför religionerna. De ser bara inte riktigt likadana ut och framförallt skiljer deras uppbyggnad sig. Religionernas "rätt" är rätt enligt regler som existerat länge medan de sociala normerna växt fram och troligtvis inte sett likadana ut se senaste hundra åren.

Studie 4

I vilken utsträckning bidrar rätten och religionen till sociala förväntningar avseende abort?

Om man skall se de sociala förväntningarna avseende abort och i vilken utsträckning rätten och religionen har bidragit till detta bör man se till de grunder som finns i människors uppfattning om abort. Enkätresultatet visade att vår uppfattning om abort har sin grund i främst uppfostran (66%) och utbildning (46%). 9% ansåg att deras uppfattning grundades i deras religion och de som sade sig påverkats av rätten och abortlagen var fler, 25% men fortfarande långt efter uppfostran och utbildning.

Religionens bidrag till de sociala förväntningarna är helt beroende på vem man ser på. Deras inflytande på en person som är djupt religiös eller tar de religiösa reglerna allvarligt är mer än en som är icke religiös. Dock kan man se att även om en person ser sig själv som religiös och troende inte alltid följer religionens regler. Exemplet med den islamska kvinnan som trots imamens råd att inte göra abort och ändå valde det är ett tydligt exempel på detta. Exemplet kan visa att religionens roll mer handlar om att rättfärdiga människors beslut och få stöd i att man gör rätt. Situationen kan även vara bakvänd då man är osäker om man vill göra abort eller inte och få ett stöd från någon som man vet inte kommer att ge rådet att göra abort. Skall man då anta att kvinnan väljer det rättsystem som lämpar sig bäst efter hennes situation och beslut? Grupper i samhället lever efter sina egna normer som är specifika för just den gruppen (Berham 2009, s227) men man kan fråga sig varför en person tillhörande en religiös grupp väljer att bryta dess normer och regler? Man kan anta att hon anser att sanktionen av normbrytandet anses värt att ta. Det kan även visa att normen i sig i gruppen inte är tillräckligt stark och därav saknar sanktionen sitt syfte. I och med att det finns en lag som dessutom ger kvinnan rätt att genomgå en abort kan den stärka kvinnan i sitt beslut att genomgå en abort och att det är ”rätt”.

Ett samhälle kan bestå av ett rättsligt beslutfattande system och sätt att hålla ordning, men det behöver inte vara det enda sättet att hålla ordning. Man kan utgå från att det finns olika grupper i samhället med sina egna rättsystem och sätt att hålla ordning vilket kan tolkas som förståeligt då abortlagstiftningen ger ett stort utrymme för att besluta som man själv vill och för flera personer kan det vara svårt att hantera. Religionerna i sig kan vid en situation som denna fungera som ett eget rättsystem då flera av dem säger – det här är accepterat men inte det här och på så sätt lägga fram en lösning för den osäkra personen. Liknande kan det vara för olika samhällsgrupper och familjer.

Men hur skall man tolka det faktum att flera förväntningar kring abort påminner om de åsikter religionen står för? Även om enkätresultatet inte visade direkta kopplingar till religion och religionernas åsikter kring abort delas vissa uppfattningar.

Exempelvis visade enkätresultatet att flera anser att det är fel att genomföra en abort om fostret har sämre livsduglighet eller om man anser sig för gammal eller inte har den ekonomiska möjligheten att försörja barnet. Ser man till religionerna finns det flera likheter med kristendomen och våra normer; det är rätt att det finns en möjlighet till abort men man skall tänka efter innan och respektera det liv som faktiskt finns. Man kan välja att se det ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv, att våra normer, regler och samhällsordning är ett resultat av flera år av mänsklig aktivitet som förts vidare från generation till generation att den idag framträder som en objektiv verklighet då man inte längre har något minne av dess historia (Berger, Luckmann 2003, s69-79, s82-83). Kristendomen var länge statsreligion i Sverige och påverkade länge hur man skulle handla och tänka; att kristendomen idag skulle kunna vara en del bakom vårt resonemang och sätt att leva är inte en omöjlighet.

Kvinnor har genom historien alltid gjort abort av andra anledningar än att hennes liv hotas. Exemplet som togs upp i inledningen med Ivar Olofsson visar att kvinnan börjat se till sitt egna bästa och arbeta mot det sociala tryck från staten men även religionen som vid denna punkt i Sverige var starkt bunden till staten. Det faktum att majoriteten av enkätundersökningen visade att man är för valet att välja abort visar flera tagit ett stort steg från religionen. Att flera trots detta ändå är emot vissa anledningar till abort handlar kanske inte om religionen utan om normer kring moral och etik. Moraliska normer har ett direkt förhållande till andra människor och även en stor betydelse för samhället (Baier, Svensson, 2009, 85). Normer som dessa kan ha en inverkan på människor kan vara starkare än lagen och även religion (Ehrlich, 2002, s5, s12, s23, s493). Ser man till det förarbete som låg till grund till abortlag (1974:595) så diskuterade man inte religion utan om de medicinska procedurerna kring abort och graviditet men framförallt om kvinnans rätt till att kunna välja

föräldraskap. Anledningen till att förändra lagen var att man ansåg den föråldrad. Idag pratar man inte så mycket om abortlagen. Kanske för att det inte är upp till lagen längre att bestämma, utan kvinnan och det i sig lämnar den moraliska aspekten upp till kvinnan att bestämma.

Som man ser på abort idag, så har det inte mycket med varken lag eller religion att göra utan snarare om normer, etik och moral. Vad som ligger bakom våra normer, etik och moral är en helt annan fråga. Om man tolkar resultatet av denna undersökning så har varken rätten eller religionen bidragit till de sociala förväntningarna kring abort på ett uppenbart sätt enligt respondenterna. Vad eller vem det är som bidragit mest är en annan diskussion.

6. Sammanfattning och Slutsatser

Abortlagstiftningen som stiftades 1975 och ger kvinnan rätt till att genomgå en abort fram till den artonde veckan. Bakgrunden till denna lagstiftning bottnar i att den enskilde inte skall behöva sätta andra barn till världen än han eller hon själv kan ta hand om och ge en tryggad uppväxt. Den visar även att valet att göra abort är frivilligt inom en viss tidsgräns och anledningen bakom aborten är inget som påverkar huruvida en kvinna har tillgång till abort eller inte.

De fem världsreligioner som presenterats är samtliga på vissa sätt mer eller mindre negativt inställda till abort då de ser graviditeten som något positivt och heligt och skall därför på så sätt skyddas och framförallt inte tas lätt på. Samtliga av de undersökta religionerna menar att de själva aldrig skulle ge rådet till någon att genomgå en abort. Men de menar samtidigt att i slutändan är det kvinnan som bestämmer, vilket överensstämmer med propositionen bakom abortlagstiftningen som menar att beslutet alltid skall vara kvinnans.

Religionerna påminner i flera fall om ett slags eget rättsystem med sina egna regler hur saker skall ske och behandlas. Det framgick ett antal gånger att människor sökte sig till sin religion för att på ett sätt få sitt beslut accepterat av någon med den befogenheten. Huruvida det är avgörande för kvinnans beslut kan bero på hur religiös kvinnan är och hur allvarligt hon tar på de religiösa reglerna.

Enkätresultatet visade att majoriteten ansåg att abort är rätt även om flera ansåg att det endast är rätt till en viss del. Resultatet visade även att majoriteten höll med om att beslutet att genomgå en abort främst ligger hos kvinnan och hennes åsikt om huruvida hon anser sig vilja ha ett barn och hur hon anser sig vara kapabel till det. Att det faktum att flera ansåg att abort var fel vid vissa anledningar i förhållande till abortlagstiftningen är svårt att tolka. På ett sätt tycker man abort är fel men samtidigt så uppskattar man att det finns ett fritt val. En tolkning kan vara att samhället litar på

att människan besitter en inre moral som respekterar livet och tar ansvar för sina handlingar och på så sätt väljer det rätta beslutet. Abortlagstiftningen lämnar detta fritt till de berörda att fatta sitt beslut och under vilka anledningar.

Genom att analysera resultatet av undersökningen genom rättspluralistiskt perspektiv har jag kommit fram till att religionen fungerar som en egen samhällsordning med sina egna regler och syn på abort vilket enbart påverkar de som ingår i religionernas grupper. Abortlagstiftningen är opåverkad av de religiösa influenser som finns i samhället och lämnar valet att rätta sig efter religionernas regler öppet för de berörda. Abortlagstiftningen tar även avstånd från de sociala normerna i samhället genom att tillåta abort under alla omständigheter och enbart dra gränsen för en abort när ett foster anses vara så pass utvecklat att det kan överleva utanför moderns kropp.

Religionens överensstämmelse med de sociala normerna är med utgångspunkt ur enkätresultatet mer eller mindre obefintlig då respondenterna inte ser sig själv som religiösa och inte heller påverkbara av religiösa ledare/medarbetare. Även om man finner vissa likheter i och med att enkätresultatet visade att flera är restriktiva kring vissa av anledningarna kring beslutet att genomgå en abort behöver det inte kopplas till religionen utan kan likaväl handla om normer inom den egna gruppen.

Utifrån socialkonstruktionismen kan man se hur pass stor roll den egna gruppen har för ens handlingar och värderingar och därmed styrka att de religiösa reglerna är enbart för de som anser sig var religiösa. Visserligen kan man genom socialkonstruktionismen påvisa att de sociala normerna som existerar idag kan ha sin grund i religion men å andra sidan kan de växt fram genom samhället och genom andra influenser som ej tagits upp här.

Att normerna i samhället har en stor inverkan på vår lag har gått att tydliggöra genom att människor valt att genomföra en abort oavsett vad rätten och ens religion säger. De sociala förväntningarna kring abort är därför enbart påverkade av religion och rätten

av de grupper som är starkt bundna till dessa och av resultatet kan man visa att dessa är i minoritet.

6.1 Förslag till vidare forskning

Då studien visade att rätten och religionen haft minimal inverkan på de sociala förväntningarna om abort finns det utrymme för vidare forskningsmöjligheter. Att gå vidare och undersöka andra faktorer som kan påverka synen på abort som exempelvis utbildning och uppfostran. Enligt min enkät var det dessa två som hade störst inflytande på deltagarnas åsikter om abort.

Jag hade tyckt det varit intressant att gå vidare med varför en stor del av enkärdeltagarna var emot abort vid en del av alternativen till att göra en abort.

Intressant hade det även varit att göra en historisk studie om abort. Om hur Socialstyrelsen har fattat beslut tidigare kring abort men även hur de fattar det beslutet idag. Vem får göra abort efter vecka arton?

7. Referenser

Offentligt Tryck

SOU 2005:90 Abort I Sverige

Abortlag (1974:595)

Proposition 1974:70

Litteratur

Baier, Matthias, Svensson, Måns, (2009) *Om normer*, Liber AB, upplaga 1

Barr, Vivien, (2003) *Social Constructionism*, Routledge, upplaga 2

Berger, Peter, Luckmann, Thomas, (2003) *Kunskapssociologi, Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*, Wahlström & Widstrand, upplaga 2

Berham, Paul Schiff, (2009) The New Legal Pluralism, *Annu. Rev. Law. Soc. Sci.*, No. 5

Byström, Görel, Janarv, Hellström, Jan Arvid, Stenberg, Leif, Svanberg, Ingvar, Olsson, Torvald, (1998) *Gudastyrd Vardag*, Utbildningsförlaget Brevskolan

Cane, Peter, Evans, Carolyn, Robinson, Zoë, (2008) *Law and Religion in Theoretical and Historical Context*, Cambridge University Press

Deflem, Mathieu, (2008) *Sociology of Law: Visions of a Scholarly Tradition*, Cambridge University Press

Denscombe, Martyn, (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Studentlitteratur

- Djurfeldt Göran et al. (2010) *Statistisk verktygslåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*, Studentlitteratur AB Lund
- Edling, Stig, Elwin, Göran, (1973) *Rättssociologi; Om lag, konflikt och behov*, Wahlström & Widstrand
- Ehrlich, Eugen, (2002) *Fundamental Principles of the Sociology of Law*, Transaction Publishers
- Fawcus, Susan R, (2008) Maternal mortality and unsafe abortion, *Best Practice & Research Clinical Obstetrics and Gynaecology* Vol. 22, No. 3,
- Gibbs, Jack P, (1965) Norms: The problem of definition and Classification, *American Journal of Sociology*, Vol. 70 No. 5
- Griffiths, John, (1986) What is legal pluralism? *Legal pluralism & Unofficial L.*
- Harvey, Peter, (1990) *An introduction to Buddhism, Teachings, history and practices*, Cambridge University Press,
- Hechter, Michael, Opp, Karl-Dieter, (editors), (2001) *Social Norms*, Russell Sage Foundation
- Helström, Lotti, (2009) *Om Abort*, Statens folkhälsoinstitut och Gothia Förlag AB,
- Hermans et al, (2002) *Social constructionism and theology*, ← Förlag
- Hydén, Håkan (2002), *Normvetenskap*, Sociologiska institutionen, Lunds Universitet
- Imber, Jonathan B in Cushman, Thomas, (2012) *Handbook of Human Rights*, Routledge
- Jacquette, Dale, (2001) Two Kinds of Potentiality: a Critique of McGinn on the Ethics of Abortion, *Journal of Applied Philosophy*, Vol. 18, No. 1,

- Kelsen, Hans, (2008) *Den rena rättsläran*, Thales,
- Knott, Kim, (1998) *Hinduism, A Very Short Introduction*, Oxford University Press,
- Lehrberg, Bert, (2010) *Praktisk juridisk metod*, Institutet för Bank- och Affärsjuridik, 6:e upplagan,
- Lennerhed, Lena, (2008) En annan aborthistoria, *F&F*, No. 2
- Manganiello, Paul D, (2007) “An act defining human life as beginning at the moment of fertilization for the purposes of prenatal, pregnancy, and maternity services and programs” *New Hampshire House Bill 1719-FN* Vol. 88, No. 2
- Mathiesen, Thomas, (2005) *Rätten i Samhället*, Studentlitteratur
- Merry, Sally Engle, Legal Pluralism, *Law & Society Review*, vol. 22 No.5 ← år
- Norris, Alison, Besset, Danielle, Steinberg, Julia R, Kavanaugh, Megan L, Zordo, Silvia De, Becker, Davida, (2011) Abortion Stigma: A Reconceptualization of Constituents, Causes and Consequences, *Women’s Health Issues*, p21-35
- Olsen, Olaf Severn, (1975) Civil Religion and Christianity in Sweden, *Fides et historia*,:7:2
- Pettersson, Per, (2011) State and Religion in Sweden: Ambiguity Between Disestablishment and Religious Control, *Nordic Journal of Religion and Society*, No. 24:2
- Pound, Roscoe,(1910) Law in Books and Law in Action, *American Law Review*, Volume 44
- Renner, Karl, (1976) *The Institutions of Private Law and Their Social Functions*, Hunt, Barnard & Co

Richert, Annika, Unge, Suzanne, Wagner, Ulla (red), (1985) *Islam, Religion, Kultur, Samhälle*, Författarna och Gidlunds Förlag

Ruthven, Malise, (1997) *Islam, A Very Short Introduction*, Oxford University Press,

Shahbazi, Shirin, (2012) The consequences of unsafe abortion: a qualitative study, *Journal of Advanced Nursing*, 68(6),

Stephens, Jordens, Kerridge, Anheny, (2010) Religious Perspectives on Abortion and a Secular Response, *Journal of Religion and Health*, Volume 49, Number 4,

Svensson, Måns, (2008), Sociala normer och regelefterlevnad, Media-Tryck Sociologen

Svensson, Måns (2013) "Norms in Law and Society: Towards a Definition of the Socio-Legal Concept of Norms" in Baier, M. (ed.) (2013) *Social and Legal Norms*. London: Ashgate. Accepted

Therborn, Göran, (2002) Back to Norms! On the Scope and Dynamics of Norms and Normative Action, *Current Sociology*, November, Vol. 50(6), SAGE Publications

Veylanswami, Satguru Bodhinatha, (2009) Introduction to Hinduism, *Hinduism Today* April/May/June

Weber, Max, (1983) *Ekonomi och Samhälle 1*, Argos

Woodhead, Linda, (2004) *Christianity, A Very Short Introduction*, Oxford University Press

Övriga Källor

Vetenskapsrådet

8. Bilagor

8.1 Intervjumall

Intervjumall

Namn:

Befattning i kyrkan:

Antal år engagerad i kyrkan:

- Hur ser er religion på graviditet?
- Hur ser ni på graviditet utanför äktenskapet?
- Vilka råd ger ni till folk som har funderingar på om de är kapabla eller inte att skaffa barn?
- Hur ser er religion på abort?
- Vilka grunder har ni till er åsikt?
- Hur mycket har religionen påverkat er i er uppfattning kring abort?
- Ger ni rådet att abort kan vara en möjlighet?
- När anser ni vara gränsen för att få göra en abort? I vilken vecka?
- Vad baserar ni era råd på?
- Vad skulle kunna göra en abort okej?
- Upplever ni att abortlagen är ”passande”/”korrekt”/”bra”?
Om inte, varför?
- Om ni hade fått skriva lagen, hur hade den då sett ut?
- Vilka kommer till er för råd?
- Hur tar dessa människor era råd?

- Hur mycket betyder dessa råd för dem?
- Hur upplever ni att folk som kommer till er ser på abort?
- Upplever ni att det existerar en skam kring abort?
- Hur ser ni på dem som genomgår en abort i er kyrka?

8.2 Enkät

Kön:

Kvinna

Man

Annat

Födelseår:

1) Hur ser din uppfattning om abort ut?

Jag tycker abort är fel

Jag tycker abort är rätt

Jag tycker abort kan vara rätt i vissa fall

Har ingen uppfattning

2) När anser du att det är rätt att genomföra en abort?

Flera alternativ kan väljas

När graviditeten hotar kvinnans liv

När graviditeten hotar kvinnans psykiska hälsa

- När graviditeten hotar kvinnans fysiska hälsa
- När graviditeten är ett resultat av våldtäkt
- När graviditeten är ett resultat av incest
- När fostrets har sämre livsduglighet
- När man saknar möjlighet till att försörja barnet
- När graviditetet kommer i ett olämpligt skede i livet
- När man anser sig för gammal för att skaffa barn
- När man anser sig vara färdig med familjebildningen
- När man inte vill ha barn
- Abort är aldrig rätt
- Eget förslag

3) Motivera ditt svar i fråga 2

.....

.....

.....

4) I vad grundar sig din uppfattning om abort?

Flera alternativ kan väljas

- Politisk uppfattning
- Abortlagen
- Utbildning
- Uppfostran
- Religion
- Annat

Bortfall

5) Vem eller vilka skulle kunna få dig att ändra din uppfattning

kring abort?

Familj

Flera alternativ kan väljas

Vänner

Sjukvården

En hjälporganisation

En religiös vägledare

6) Anser du att abort borde vara en mänsklig rättighet?

Ja

Vet inte

Nej

Har ingen åsikt

7) Vem litar du generellt mest på av följande alternativ?

Markera ditt val genom att markera följande alternativ med siffrorna 1-6 . Den du litar mest på skall markeras med siffran 1 och den du litar minst på skall markeras med siffran 6.

Familj

Vänner

Myndigheterna

Sjukvården

Politiker

Religiösa ledare/medarbetare

8) När du har problem eller mår dåligt, vem vänder du dig till?

Flera alternativ kan väljas

Familjemedlem

Vänner

Sjukvården

Någon inom min religion/tro

En hjälporganisation

Ingen

Eget förslag